



16.2.2017

Jakelussa mainitut

LUONNOS HALLITUKSEN ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLE LAEIKSI VALTION VIRKAMIESLAIN JA TURVALLISUUSSELVITYSLAIN MUUTTAMISESTA SEKÄ ERÄIKSI NIIHIN LIITTYVIKSI LAEIKSI

Valtiovarainministeriö pyytää lausuntoanne oheisesta luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi valtion virkamieslain ja turvallisuusselvityslain muuttamisesta sekä eräksi niihin liittyviksi laeiksi.

Lausuntopyyntö liittyy 9.6.2015 luovutettuun työryhmämuistioon Kaksoiskansalaisuus valtion virkaan nimitettäessä (valtiovarainministeriön julkaisu 26/2015). Ministeriöille on aikaisemmin lähetetty Lausuntopyyntö (8.6.2016) ja Lausuntopyynnön tarkennus (10.6.2016, VM/1069/00.01.00.01/2016) sekä Lausuntopyyntö (15.9.2016, VM/1069/00.01.00.01/2016).

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi valtion virkamieslain säännöstä viroista, joihin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Suomen kansalaisuutta koskevan edellytyksen täyttäisi nykytilaa vastaavasti myös henkilö, jolla on Suomen kansalaisuuden lisäksi jonkin muun valtion kansalaisuus.

Lisäksi virkamieslakiin ehdotetaan otettavaksi nimenomainen säännös siitä, että nimitysharkinnassa on varmistuttava virkaan valittavan henkilön nuhteettomuudesta sekä siitä, ettei hänellä ole sellaisia sidonnaisuuksia, jotka voivat vaarantaa virkaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen hoitamisen.

Esityksessä ehdotetaan myös turvallisuusselvityslakia muutettavan siten, että henkilön luotettavuuden ja painostuksesta vapaan ja riippumattoman tehtävien hoidon varmistamiseksi voidaan hänen ulkomaansidonnaisuuksiinsa selvittää nykyistä laajemmin laissa tarkemmin säädettyissä tapauksissa. Turvallisuusselvityslakiin ehdotettavilla säännöksillä annettaisiin nykyistä selkeämmät toimivaltuudet turvallisuusselvityksiä laativille turvallisuusviranomaisille saada ja ottaa arvioinnissaan huomioon turvallisuusselvityksen kohteena olevan henkilön ulkomaansidonnaisuudet sekä toimittaa nimittävälle viranomaiselle tai muulle henkilöä tehtävään valitsemassa olevalle sellaiset havaintonsa, jotka voivat vaikuttaa henkilön luotettavuuden arviointiin. Ehdotetut säännökset tekisivät mahdolliseksi seurata ja arvioida selvityksen kohteena olleen henkilön ulkomaansidonnaisuuksissa tapahtuneita muutoksia.


Ehdotuksen mukaan myös Maanpuolustuskorkeakoulusta annetun lain opiskelijan valintakriteereitä koskevia säännöksiä muutettaisiin siten, että upseerin virkaan tähtääviin opintoihin opiskelijaksi voitaisiin valita vain riippumattomuuden ja luotettavuuden vaatimukset täyttävä henkilö. Vastaavat

muutokset tehtäisiin Poliisiammattikorkeakoulua koskevaan lakiin sekä lakiin Rajavartiolaitoksen hallinnosta, jossa säädetään rajavartijakoulutuksesta.

Lausunto hallituksen esitysluonnoksesta pyydetään toimittamaan valtiovarainministeriölle **viimeistään perjantaina 24.3.2017** sähköpostiosoitteeseen valtiovarainministerio@vm.fi ja Anna Gaulle etunimi.sukunimi@vm.fi.

Lisätietoja antavat Kirsi Äijälä, puh. 02955 30172, sähköpostiosoite etunimi.sukunimi@vm.fi sekä Anna Gau, puh. 02955 30321. Turvallisuukselvityslain osalta lisätietoja antaa Tuula Majuri, puh. 02951 50280, sähköpostiosoite etunimi.sukunimi@om.fi

Osastopäällikkö,
valtion työmarkkinajohtaja



Juhana Sarkio

Työmarkkinalakimies



Anna Gau

Liitteet

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi valtion virkamieslain ja turvallisuusselvityslain muuttamisesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi

Jakelu

Valtioneuvoston kanslia
Ulkoasiainministeriö
Oikeusministeriö
Sisäministeriö
Puolustusministeriö
Valtiovarainministeriö
Opetus- ja kulttuuriministeriö
Maa- ja metsätalousministeriö
Liikenne- ja viestintäministeriö
Työ- ja elinkeinoministeriö
Sosiaali- ja terveysministeriö
Ympäristöministeriö

Eduskunnan oikeusasiamies
Oikeuskansleri

Elinkeinoelämän keskusliitto - EK

Yhdenvertaisuusvaltuutettu

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry
Julkisalan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry
Palkansaajajärjestö Pardia ry

Tiedoksi

Ministeri Anu Vehviläinen
Erityisavustaja Tuomas Vanhanen

Luonnos 16.2.2017

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valtion virkamieslain ja turvallisuusselvityslain muuttamisesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan valtion virkamieslakiin otettavaksi nimenomainen säännös siitä, että nimitysharkinnassa on varmistuttava virkaan valittavan henkilön nuhteettomuudesta sekä siitä, ettei hänellä ole sellaisia sidonnaisuuksia, jotka voivat vaarantaa virkaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen hoitamisen. Lakiin sisältyvää luetteloa niistä viroista, joihin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen, ehdotetaan muutettavaksi. Suomen kansalaisuutta koskevan edellytyksen täyttäisi nykytilaa vastaavasti myös henkilö, jolla on Suomen kansalaisuuden lisäksi jonkin muun valtion kansalaisuus. Turvallisuusselvityslakia muutettaisiin siten, että henkilön luotettavuuden ja painostuksesta vapaan ja riippumattoman tehtävien hoidon varmistamiseksi voidaan selvittää hänen ulkomaansidonnaisuuksiaan nykyistä laajemmin laissa tarkemmin säädetävissä tapauksissa. Turvallisuusselvityslakiin ehdotettavilla säännöksillä annettaisiin nykyistä selkeämmät toimivaltuudet turvallisuusselvityksiä laativille turvallisuusviranomaisille saada ja ottaa arvioinnissaan huomioon turvallisuusselvityksen kohteena olevan henkilön ulkomaansidonnaisuudet sekä toimittaa nimittävälle viranomaiselle tai muulle henkilöä tehtävään valitsemassa olevalle sellaiset havaintonsa, jotka voivat vaikuttaa henkilön luotettavuuden arviointiin. Ehdotetut säännökset tekisivät mahdolliseksi seurata ja arvioida selvityksen kohteena olleen henkilön ulkomaansidonnaisuuksissa tapahtuneita muutoksia.

Maanpuolustuskorkeakoulusta annetun lain opiskelijan valintakriteereitä koskevia säännöksiä muutettaisiin siten, että upseerin virkaan tähtääviin opintoihin opiskelijaksi voitaisiin valita vain riippumattomuuden ja luotettavuuden vaatimukset täyttävä henkilö. Vastaavat muutokset tehtäisiin Poliisiammattikorkeakoulua koskevaan lakiin sekä lakiin Rajavartiolaitoksen hallinnosta, jossa säädetään rajavartijakoulutuksesta.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan viimeistään vuoden 2018 alussa.

Sisällys

ESITYKSEN PÄÄASIAALLINEN SISÄLTÖ.....	1
YLEISPERUSTELUT	4
1. Johdanto	4
2. Nykytila.....	6
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö	6
2.2 Kansainvälinen kehitys.....	13
2.3 Nykytilan arviointi	13
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	14
3.1 Tavoitteet.....	14
3.2 Keskeiset ehdotukset	15
4. Esityksen vaikutukset.....	17
4.1 Taloudelliset ja henkilöstövaikutukset	17
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan	18
4.3 Vaikutukset kansalaisiin.....	18
4.4 Vaikutukset yritystoimintaan	19
5. Asian valmistelu.....	19
5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto	19
5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen ja jatkovalmistelu	21
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	22
1. Lakiehdotusten perustelut	22
1.1 Laki virkamieslain muuttamisesta.....	22
1.2 Laki turvallisuusselvityslain muuttamisesta.....	33
1.3 Laki Maanpuolustuskorkeakoulusta.....	41
1.4 Laki rajavartiolaitoksen hallinnosta	41
1.5 Laki poliisin ammattikorkeakoulusta	42
2. Tarkemmat säännökset.....	42
3. Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	42
4. Voimaantulo.....	46
Lakiehdotukset.....	47
Laki	47
valtion virkamieslain muuttamisesta.....	47
Laki	49
turvallisuusselvityslain muuttamisesta.....	49
Laki	53
Maanpuolustuskorkeakoulusta annetun lain muuttamisesta	53

Laki	54
rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain muuttamisesta.....	54
Laki	55
Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain muuttamisesta	55

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Sekä tietoturvallisuuden että yleisemminkin turvallisuusasioiden merkitys korostuu aikaisempaa enemmän, mikä johtuu uusista erilaisista esille tulevista ilmiöistä, kuten tietoverkkojen laajenevasta käytöstä vihamielisiin tarkoituksiin. Yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden käsitteellä viitataan turvallisuuden kaikkiin osa-alueisiin, joilla tähdätään erityisesti valtion turvallisuuden, maanpuolustuksen, yhteiskunnan perustoimintojen jatkuvuuden, väestön sekä tietojen saatavuuden ja virheettömyyden turvaamiseen. Turvallisuuden toteuttamiskeinoja jaetaan esimerkiksi sen mukaan, mihin toimenpiteet kohdistuvat. Tämän mukaisesti puhutaan tietoturvallisuudesta, fyysisestä turvallisuudesta, henkilöstöturvallisuudesta ja yritysturvallisuudesta.

Valtionhallinnossa ja yleisemminkin kansallisten etujen suojaamisessa on noussut esille sellaisten henkilöiden ulkomaansidonnaisuuksien merkitys, jotka tehtävissään pääsevät kansallisten etujen suojaamisen kannalta kriittisiin tietoihin ja jotka toimillaan voivat aiheuttaa vahinkoa näille eduille.

Henkilön taustan selvittämistä ja hänen luotettavuutensa arviointia varten on luotu järjestelmä vuonna 2014 toteutetulla turvallisuusselvityslainsäädännön kokonaisuudistuksella (HE 30/2013). Uudistuksen keskeisin laki, turvallisuusselvityslaki (726/2014), on yleislaki henkilöstöturvallisuuden toteuttamiseksi. Lain säännökset eivät kuitenkaan näytä antavan turvallisuusselvitystä laativille turvallisuusviranomaisille toimivaltaa ja tiedonsaantioikeuksia arvioida ulkomaansidonnaisuuksien merkitystä riittävän kattavasti selvityksen kohteen luotettavuuden ja tehtävien hoidon puoleettoman ja asianmukaisen hoidon turvaamiseksi.

Henkilön ulkomaansidonnaisuudet voivat olla keskenään erilaisia. Henkilöllä voi olla Suomen kansalaisuuden lisäksi yhden tai useamman toisen valtion kansalaisuus, henkilön läheiset voivat olla toisen valtion kansalaisia tai henkilöllä voi olla taloudellisten toimintansa, kuten elinkeinotoimintansa tai muiden taloudellisten sitouksiensa vuoksi sidonnaisuuksia toisen valtion yrityksiin ja yhteisöihin. Henkilöllä voi olla muitakin sellaisia sidonnaisuuksia toisen valtion yhteisöihin tai kansalaisiin,

jotka asettavat hänet alttiiksi painostukselle tai muulle epäasiallisille ja usein laittomillekin toimille.

Ulkomaansidonnaisuuksista voi aiheutua vaaraa valtion turvallisuudelle, maanpuolustukselle tai Suomen kansainvälisille suhteille riippumatta siitä, minkälaisia sidonnaisuudet ovat tyypiltään ja onko henkilösyntyperäinen suomalainen vai hakemuksesta Suomen kansalaisuuden saanut, jolla on samanaikaisesti toisen valtion kansalaisuus. Sama koskee maan taloudellisille eduille aiheutuvaa riskiä kansantaloudellisesti merkittäviin yrityksiin tai sellaisiksi kehittymässä oleviin yrityksiin kohdistuvan yritysvakoilun vuoksi.

Valtion tehtäviin nimittämistä koskevat yleiset säännökset ovat perustuslaissa, minkä lisäksi muutamassa laissa on joitakin henkilön luotettavuutta koskevia erityissäännöksiä. Käytännössä on saattanut olla epäselvyyttä, missä määrin jo voimassa olevat säännökset antavat mahdollisuuden ottaa huomioon ulkomaansidonnaisuuksista johtuvia riskejä.

Ulkomaansidonnaisuuksiin liittyvät riskit voivat johtua esimerkiksi siitä, että henkilöä voidaan painostaa toimimaan toisen valtion eduksi. Näin voi olla esimerkiksi silloin, kun henkilöä uhataan hänen toisessa valtiossa asuvalle läheiselleen aiheutuvilla seurauksilla. Kysymys on tällöin useimmiten valtioista, joissa vallitsee epävakaa olot ja jotka eivät ole demokraattisia oikeusvaltioita. Painostuksen lisäksi henkilö voi olla altis myös lahjonnalle, jos hänellä on taloudellisia ongelmia, jotka ovat toisen valtion tiedossa. Nämä tapaukset ovat esimerkkejä niistä tilanteista, joissa henkilöstöriskit eivät ole riippuvaisia siitä, onko henkilöllä vain Suomen kansalaisuus tai onko hänellä kaksoiskansalaisuus.

Henkilön ulkomaansuhteet voivat intensiivisyydeltään olla kovin erilaisia ja niiden aiheuttama riski vaihtelee. Henkilö on voinut saada toisen valtion kansalaisuuden syntymänsä perusteella toisen vanhemman kotimaassa sovellettavan lainsäädännön perusteella ja ilman, että henkilöllä on nimityksen ajankohtana mitään erityisiä suhteita kyseiseen valtioon tai sen yhteisöihin ja kansalaisiin vanhempansa lukuun ottamatta.

2. Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Nimitettävän henkilön luotettavuutta koskevat vaatimukset

Perustuslain 125 §:n 2 momentin mukaan yleiset nimitysperusteet julkisiin virkoihin ovat taito, kyky ja koeteltu kansalaiskunto. Taidolla tarkoitetaan lähinnä koulutuksen tai työkokemuksen avulla hankittuja tietoja ja taitoja. Kyvyllä viitataan yleisesti tuloksellisen työskentelyn edellyttämiin henkilön ominaisuuksiin, kuten luontaiseen lahjakkuuteen, järjestelykykyyn, aloitteellisuuteen ja muihin vastaaviin tehtävien hoitamisen kannalta tarpeellisiin kykyihin.

Kansalaiskunnolla tarkoitetaan yleiskielessä kykyä toimia yhteiskunnan jäsenenä. Tämän voitaneen katsoa merkitsevän, että henkilö toimii lojaalisesti yhteiskunnassa omaksuttujen arvojen ja niitä toteuttavia voimassa olevia säännöksiä kunnioittaen.

Koetellulla kansalaiskunnolla tarkoitetaan perustuslakiuudistusta koskeneen hallituksen esityksen (HE 1/1998) mukaan yleisessä kansalaistoiminnassa saatuja viran hoidon kannalta merkityksellisiä ansioita sekä nuhteetonta käytöstä. Sanalla kansalaiskunto ei esityksen mukaan viitata Suomen kansalaisuuteen. Nimitysperusteita on tulkittava yhteydessä asianomaisen viran yleisiin ja erityisiin kelpoisuusvaatimuksiin, joihin liittyen on otettava huomioon myös viran nimi ja tehtäväpiiri sekä virkaan kuuluvat konkreettiset työtehtävät.

Lainsäädäntöön sisältyy myös joitakin erityissäännöksiä valtionhallinnon tehtävään nimitettävän henkilön luotettavuudesta. Rajavartiolaitoksen virkaan nimitettävältä vaaditaan Rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain (577/2005) mukaan, että hän on Suomen kansalainen ja täyttää valtion virkamieslain säädetyt valtion viran yleiset kelpoisuusvaatimukset, minkä lisäksi hänen tulee olla elämäntavoiltaan nuhteeton ja luotettava. Puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 37 §:n 1 momentin mukaan sen lisäksi, mitä yleisestä kelpoisuudesta valtion virkaan muualla laissa säädetään, Puolustusvoimien virkaan nimitettävältä vaaditaan tehtävien edellyttämää

luotettavuutta. Näistä erityissäännöksistä ei kuitenkaan perustuslain 125 § huomioon otettuna voida tulkinta siten, että nimitettävältä henkilöltä ei muissa valtionhallinnon tehtävissä edellytettäisi tehtävien edellyttämää luotettavuutta.

Nimitysharkinnassa on edellä mainittujen säännösten lisäksi otettava huomioon yhdenvertaisuus ja syrjinnän kieltö, joista säädetään yhdenvertaisuuslaissa (1325/2014).

Turvallisuusselvityslainsäädännön kokonaisuudistuksen osana virkamieslain 8 c §:ään otettiin asetuksenantovaltuutta koskeva säännös, jonka mukaan virkaan nimitämisen edellytyksenä on, jos niin valtioneuvoston asetuksella säädetään, että virkaan nimitettävä on saanut turvallisuusselvityslaisissa tarkoitetun henkilöturvallisuusselvitystodistuksen. Asetuksenantovaltuutta ei ole käytetty ja sen käyttö näyttääkin olevaan tarkoituksenmukaista varsin rajallisissa tilanteissa. Tällaisesta tilanteesta voi olla kysymys esimerkiksi silloin, kun henkilö ollaan nimitämässä sellaiseen tehtävään, jossa henkilö osallistuu pysyvän luonteisesti sellaisen kansainvälisen toimieliimen toimintaan, joka edellyttää henkilöturvallisuusselvitystodistuksen esittämistä ja henkilö ei ole aikaisemmin ollut turvallisuusselvityksen kohteena. Asetusvaltuuden käyttäminen merkitsisi tosiasiallisen nimitysvallan siirtämistä turvallisuusviranomaiselle.

Kansalaisuus ja sitä koskevat virkamieslain erityissäännökset

Monikansalaisuudella (niin sanottu kaksoiskansalaisuus) tarkoitetaan tilannetta, jossa henkilöllä on samanaikaisesti useampi kuin yksi kansalaisuus. Suomi on hyväksynyt monikansalaisuuden rajoituksetta nykyisessä vuonna 2003 voimaan tullessa kansalaisuuslaissa (359/2003). Monikansalaisuus voi syntyä henkilön tahdosta riippumatta, esimerkiksi lapsen saadessa syntyessään vanhempien kansalaisuudet, lapsen syntymämaan tai avioliiton perusteella. Suomen kansalaisuuden voi saada myös hakemuksesta tai ilmoituksella (entinen Suomen kansalainen, toisen Pohjoismaan kansalainen). Suomea sitova kansalaisuudesta tehty eurooppalainen yleissopimus edellyttää monikansalaisuuden sallimista silloin, kun lapsi saa useamman kansalaisuuden syntyessään tai kun kansalaisuus saadaan avioliiton kautta.

Muulle kuin syntyperältään Suomen kansalaiselle voidaan myöntää Suomen kansalaisuus kansalaisuuslaissa säädetyssä menettelyssä. Kansalaisuuden myöntämi-

nen asettaa useita erilaisia edellytyksiä hakijalle ja hänen olosuhteilleen. Nämä liittyvät henkilön asumisaikaan Suomessa, nuhteettomuuteen (muut kuin rikesakot ovat esteenä), toimeentuloon ja kielitaitovaatimuksiin. Henkilölle ei myönnetä lain mukaan Suomen kansalaisuutta, vaikka hän täyttäisi edellä kuvatut edellytykset, jos on perusteltua syytä epäillä, että kansalaistaminen vaarantaa valtion turvallisuutta tai yleistä järjestystä, tai jos kansalaisuuden saamisen pääasiallisena tarkoituksena on hyödyntää Suomen kansalaisuuteen liittyvää etuutta ilman tarkoitusta asettua asumaan Suomeen taikka jos kansalaistaminen muusta painavasta syystä hakijan tilanteen kokonaisvaltaisen tarkastelun perusteella on vastoin valtion etua. Kansalaisuusasian ratkaisua varten voidaan pyytää lausuntoa suojelupoliisilta, keskusrikospoliisilta, Pääesikunnalta ja asianomaiselta sosiaaliviranomaiselta (46 § 2 mom.).

Suomen kansalaisella, jolla on myös toisen valtion kansalaisuus, on samat oikeudet ja velvollisuudet kuin niillä Suomen kansalaisilla, joilla on vain Suomen kansalaisuus. Jos Suomen kansalaisella on myös jonkin toisen valtion kansalaisuus, Suomen viranomaiset pitävät häntä Suomessa ja ulkomailla Suomen kansalaisena. Pääsäännön mukaan kaksoiskansalainen on esimerkiksi asevelvollinen täytettyään 18 vuotta.

Valtion virkamieslaissa on säädetty viroista, joihin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Luettelo kattaa laajasti muun muassa ylimmät valtionhallinnon virrat sekä puolustushallinnon, poliisihallinnon, Rajavartiolaitoksen, Tullin ja oikeuslaitoksen virrat. Suomen kansalainen virkamieslaissa tarkoitettulla tavalla on jokainen, jolla on Suomen kansalaisuus riippumatta siitä, mihin kansalaisuus perustuu tai onko henkilö samanaikaisesti toisen valtion kansalainen..

Nimityksen jälkeen ilmenneiden sidonnaisuuksien virkamiesoikeudellinen arviointi

Valtion virkamieslaissa on säännökset virkasuhteen päättämisestä. Päättämiseen on oltava laissa säädetty peruste.

Virkamieslain 10 §:n mukaan virkamiestä nimitettäessä voidaan määrätä, että virkasuhde voidaan enintään kuusi kuukautta kestävä koeajan aikana purkaa sekä nimittävän viranomaisen että virkamiehen puolelta. Purkaminen ei kuitenkaan saa tapahtua virkamieslain 11 §:ssä tarkoitetuilla tai muuten epäasiallisilla perusteilla. Lain 11 §:ssä säädetään tasapuolisen kohtelun vaatimuksesta sekä viitataan yhden-

vertaisuuslakiin ja tasa-arvolakiin. Virkasuhteen purkaminen koeaikana ei kuitenkaan ole mahdollinen, jos virkamiehen on nimittänyt tasavallan presidentti tai valtioneuvosto.

Valtion virkamieslain 25 §:n mukaan virkasuhde voidaan molemmin puolin irtisanoa päättymään tietyn irtisanomisajan kuluttua, tai jos niin on sovittu tai laissa erikseen säädetty, irtisanomisaikaa noudattamatta (25 § 1 mom.). Viranomaisen ei saa irtisanoa virkasuhdetta virkamiehestä johtuvasta syystä, ellei tämä syy ole erityisen painava (25 § 2 mom.). Irtisanominen on tehtävä kohtuullisen ajan kuluessa siitä, kun irtisanomisen peruste on tullut viranomaisen tietoon (25 § 3 mom.).

Sen lisäksi, mitä 25 §:n 2 momentissa säädetään irtisanomisen perusteista, voidaan tässä säännöksessä määritellyt virkamiehet irtisanoa, kun siihen on viran luonne huomioon ottaen hyväksyttävä ja perusteltu syy. Näitä virkoja ovat muun muassa valtioneuvoston oikeuskansleri ja apulaisoikeuskansleri, puolustusvoimain komentaja, valtiosihteeri, valtiosihteeri kansliapäällikkönä, kansliapäällikkö, alivaltiosihteeri ja osastopäällikkö sekä näitä virka-asemaltaan vastaavat ministeriön virkamiehet, siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään. Lisäksi tämän säännöksen nojalla voidaan irtisanoa valtioneuvoston asetuksella säädettävien virastojen päälliköiden virkasuhteet sekä ministerin erityisavustajan virkasuhde. Valtion virkamiesasetuksen 28 §:ssä säädetään tarkemmin edellä mainittujen virkojen kuulumisesta 26 §:n piiriin.

Lisäksi 26 a §:ssä säädetään, että sen lisäksi, mitä 25 §:n 2 momentissa ja 26 §:ssä säädetään irtisanomisen perusteista, voidaan valtiosihteeri ja ministerin erityisavustaja irtisanoa, jos hän menettää sen ministerin luottamuksen, jonka toimikaudeksi hänet on nimitetty.

Lisäksi virkamieslain 33 §:n mukaan virkamiehen virkasuhde voidaan heti purkaa, jos virkamies törkeästi rikkoo tai laiminlyö virkavelvollisuuksiaan.

Turvallisuusselvityslaki

Turvallisuusselvityslain 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on parantaa mahdollisuuksia ennakolta ehkäistä toimintaa, joka voi vahingoittaa valtion turvallisuutta, maanpuolustusta, Suomen kansainvälisiä suhteita, yleistä turvallisuutta tai muuta nii-

hin verrattavaa yleistä etua taikka erittäin merkittävää yksityistä taloudellista etua taikka edellä tarkoitettujen etujen suojaamiseksi toteutettavia turvallisuusjärjestelyjä.

Turvallisuusselvitysmenettely voi koskea sekä henkilöitä (henkilöturvallisuusselvitys) tai yrityksiä (yritysturvallisuusselvitys). Turvallisuusselvityksen laatii Suojelupoliisi ja Puolustusvoimien tehtäviin hakeutuvista Pääesikunta.

Henkilöturvallisuusselvityksen laatimista hakee tavallisimmin viranomainen tai yritys, joka on valitsemassa henkilöä palvelussuhteeseen. Turvallisuusselvitys ei muodollisesti sido hakijaa eikä tämän nimitysharkintaa.

Henkilöturvallisuusselvitys voidaan laatia myös jo palvelussuhteessa olevasta tai henkilöstä, jota ollaan valitsemassa viranomaisen toimeksiannosta suoritettavaa tehtävää varten taikka henkilöstä, joka on sellaisen yrityksen palveluksessa, jolle viranomainen on antamassa toimeksiantotehtävää. Näiden lisäksi henkilöturvallisuusselvitys voidaan laatia yrityksen vastuhenkilöstä osana yritysturvallisuusselvitystä.

Henkilöturvallisuusselvityksen laatimisen yleisenä edellytyksenä on, että hakija on rajoittanut teknisin ja muin toimenpitein pääsyä suojattaviin tietoihin sekä huolehtinut toimitilojen ja tietojärjestelmien suojaamisesta ja ryhtynyt muihin asianmukaisiin toimenpiteisiin tietoturvallisuuden sekä muiden turvallisuusjärjestelyjen toteuttamiseksi.

Henkilöturvallisuusselvitys ei voi olla yksinomainen keino tietoturvallisuustai muiden turvallisuusriskien torjunnassa. Olennaisiin toteutettaviin toimiin kuuluu esimerkiksi se, ettei kenellekään anneta laajempia oikeuksia päästä, käsitellä tai muuttaa tietojärjestelmän tietoja kuin mitä hän tehtäviensä vuoksi tarvitsee (”need-to-know”-periaate). Tietoturvallisuusvaatimuksia ja tietoturvallisuutta valtionhallinnossa koskevat säännökset merkitsevät esimerkiksi sitä, että yksittäisellä virkamiehellä ei voi olla eikä hänelle voida antaa itsenäistä oikeutta antaa kopiota tietojärjestelmään sisältyvistä tiedoista tai tietoja massamuotoisesti muutoinkaan ilman lakiin perustuvaa asianmukaisesti annettua määräystä. Tällä on erityistä merkitystä kansallisen turvallisuuden kannalta merkityksellisten valtakunnallisten tietojärjestelmien suojan kannalta.

Turvallisuusselvityslaissa määritellään ne tehtävät, joihin hakeutuvista selvitys voidaan tehdä. Turvallisuusselvitysmenettelyn piiriin kuuluvat tehtävät eroavat turvallisuusvaatimusten tasovaatimusten kannalta toisistaan. Tämä ilmenee osittain sii-

nä, että henkilöturvallisuusselvitys voidaan laatia eritasoisina (perusmuotoinen, laaja ja suppea turvallisuusselvitys).

Laaja henkilöturvallisuusselvitys on nimensä mukaan taustaselvitys, jossa toimivaltaisen viranomaisen käytössä on laajimmat tietolähteet. Se voidaan laatia henkilöistä, joita ollaan valitsemassa sellaisiin tehtäviin, jotka tehtävissään saavat oikeuden käsitellä korkeimpiin suojaustasoihin luokiteltuja tai niihin rinnastettavia asiakirjoja tai joissa toimiva voi vahingoittaa keskeisiä kansallisia etuja. Näissä tehtävissä voidaan pääsäännön mukaan edellyttää, että tehtävään valittava täyttää erityisen ja korotetun nuhteettomuus- ja luotettavuusvaatimuksen.

Turvallisuusselvityslaisissa on määritelty ne tietolähteet, joista toimivaltaiset viranomaiset voivat hankkia tietoja selvityksen kohteen taustan selvittämiseksi. Ulkomaansidonnaisuuksia koskevat tiedot voivat nykyisin tulla esille väestötietojärjestelmästä saatavista tiedoista. Näin on etenkin silloin, kun Suomen kansalaisuus perustuu kansalaisuuslain perusteella myönnettyyn Suomen kansalaisuuteen. Merkittävä osa kaksoiskansalaisista ilmenee siten väestötietojärjestelmästä ja nämä tiedot ovat saatavissa muun ohella esimerkiksi asevelvollisuusasioissa.

Laajaa henkilöturvallisuusselvitystä laadittaessa selvityksen kohteen on annettava tietoja henkilötietolomakkeella, josta ilmenevät tiedot viimeisen kymmenen vuoden aikana harjoitetusta elinkeinotoiminnasta tai osallistumisesta siihen, tiedot varallisuudesta ja veloista sekä muista taloudellisista sidonnaisuuksista sekä perhe- ja sukulaisuussuhteista. Ulkomaansidonnaisuuksia voi tulla esille näitä koskevista tiedoista. Myös suojelupoliisin tietojärjestelmästä saattaa tulla esille ulkomaansidonnaisuuksiin kuuluvia tietoja.

Turvallisuusselvityslaisissa on rajoitettu joidenkin rikollista tekoa koskevien tietojen käyttöä kokonaan tai osittain (rikosilmoitustiedot, pääsäännön mukaan yli 10 vuotta aikaisemmin tehtyä rikosta koskevat tiedot), minkä lisäksi rikostaustatietojen harkintaa varten on säädetty erityisiä vaatimuksia. Muilta osin käytettävissä olevien tietojen merkityksen arviointi jää toimivaltaisen viranomaisen harkintaan. Tässä harkinnassa on kuitenkin olennaisena osana suhteellisuusperiaatteen mukainen arviointi taustasta ilmenevien tietojen merkityksestä sen tehtävän kannalta, joka on selvityksen perusteena (esimerkiksi se virka ja siihen kuuluvat tehtävät, johon henkilöä ollaan nimittämässä). Kysymys on aina tapauskohtaisesta kokonaisharkinnasta, mikä

puolestaan on olennaista valittavana olevan henkilön perusoikeuksien, erityisesti yhdenvertaisuusperiaatteen kannalta.

Turvallisuusselvityslaisissa on erilaisin keinoin pyritty turvaamaan selvityksen kohteen oikeudet sekä säätämään selkeästi myös hänen tiedonantovelvollisuutensa. Yleisenä edellytyksenä turvallisuusselvityksen laatimiselle on, että henkilö on antanut siihen suostumuksensa. Selvityksen kohteen tiedonsaantioikeudet selvitysmenettelystä ja sen lopputuloksesta on määritelty laissa.

Turvallisuuslaissa säädetyin edellytyksin henkilön nuhteettomuutta ja luotettavuutta voidaan seurata henkilörekistereitä yhdistämällä. Tämä on ollut tarpeen henkilöturvallisuusselvityksen ja henkilöturvallisuusselvitystodistuksen voimassaoloajan määrittelemiseksi ja sen ehkäisemiseksi, ettei samasta henkilöstä laadita toistuvasti henkilöturvallisuusselvityksiä.

Turvallisuusselvityslailta perustettiin oikeusministeriön yhteydessä toimiva arviointikriteerilautakunta, jonka pääasiallisena tehtävänä on antaa toimivaltaisten viranomaisten tueksi ja yhtenäisen tulkintakäytön aikaansaamiseksi yleisiä tulkintasuosituksia turvallisuusselvityslain soveltamisesta.

Upseeri-, poliisi- ja rajavartijakoulutuksen valintakriteerit

Maanpuolustuskorkeakoulusta annetun lain (1121/2008) 16 §:n mukaan upseerin virkaan johtaviin opintoihin otettavalta vaaditaan muun ohella, että henkilö on Suomen kansalainen sekä terveydentilaltaan ja muutoin puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen tehtävien asianmukaisen hoitamisen kannalta sopiva. Maanpuolustuskorkeakoulu pyytää opiskelijoiksi pyrkivistä turvallisuusselvityslain mukaisen turvallisuusselvityksen (19 § 2 mom.).

Jos ammattikorkeakoulututkinto tai ylempi ammattikorkeakoulututkinto tuottaa kelpoisuuden toimia poliisilaisissa tarkoitettuna poliisimiehenä, opiskelijaksi ottamisen lisävaatimuksena poliisin ammattikorkeakoulusta annetun lain (1164/2013) mukaan on muun ohella se, että valittava on Suomen kansalainen sekä rehellinen ja luotettava (24 § 1 mom.). Opiskelijaksi otettavalta edellytettävästä terveydentilasta sekä rehellisyydestä ja luotettavuudesta säädetään valtioneuvoston asetuksella (24 § 2 mom.). Hakijoista pyydetään turvallisuusselvitys.

Rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 26 §:n mukaan rajavartijan peruskurssille voidaan hyväksymisen edellytyksenä on muun ohella, että henkilö on Suomen kansalainen ja terveydentilaltaan ja muutoin rajavartiolaitoksen tehtävien asianmukaisen hoitamisen kannalta sopiva. Hakijoista pyydetään turvallisuusselvitys.

2.2 Kansainvälinen kehitys

2.3 Nykytilan arviointi

Valtion virkamieslain säännökset nimitettävän henkilön luotettavuudesta ja hänen taustansa selvittämisestä eivät ole riittävän informatiivisia. Tämä voi aiheuttaa ja on jo todennäköisesti aiheuttanut käytännön tilanteissa epäselvyyttä siitä, mitkä seikat on otettava huomioon nimitysharkinnassa. Sääntely jää lähinnä perustuslain yleisiä nimitysperusteita koskevan viittaussäännöksen varaan. Turvallisuusselvityslainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä virkamieslakiin lisätty valtioneuvoston asetuksenantovaltuutta koskeva 8 c § ei myöskään selkeytä taustojen selvittämisen merkitystä nimitysharkinnassa.

Turvallisuusselvityslaki on yleislaki, jonka avulla on tarkoitus tehostaa keskeisten kansallisten etujen suojaa henkilöstöön liittyviltä riskeiltä. Selvitysmenettelyn piiriin kuuluvat kaikki keskeiset kokonaisturvallisuuden kannalta merkitykselliset tehtävät riippumatta siitä, onko kysymys julkishallinnossa vai yksityissektorilla suoritettavasta tehtävästä.

Henkilöstä aiheutuvien riskien arviointi toteutetaan turvallisuusselvityslaisilla säädetyllä tavalla tapauskohtaisesti ja kokonaisharkinnan perusteella. Taustan selvittää ja sen perusteella muotoutuvan lopputuloksen henkilön luotettavuudesta täytettävänä olevan tehtävän kannalta laatii turvallisuusviranomainen, joko Suojelupoliisi tai Pääesikunta. Laissa on säännökset selvityksen kohteen oikeuksista ja se on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella.

Turvallisuusselvitysmenettely on siten luontevin ja kattavin keino torjua sellaisia henkilön ulkomaansuhteista johtuvia riskejä, joilla on merkitystä yleisten ja yksityisten etujen suojaamisessa. Turvallisuusselvitysmenettelyssä käytettävissä olevia tietolähteitä ja turvallisuusselvityksen kohteen tiedonantovelvollisuutta koskevat säännökset eivät kuitenkaan nykyisellään luo riittäviä toimivaltuuksia turvallisuus-

selvityksiä laativille viranomaisille saada, ottaa huomioon ja ilmoittaa henkilöitä nimitävälle viranomaiselle tai muulle palvelussuhteeseen ottaville selvityksen kohteen sellaisista ulkomaansidonnaisuuksista, joilla voi olla merkitystä keskeisten kansallisten etujen suojaamisen kannalta merkityksellisissä tehtävissä. Toimivaltaisen viranomaisen mahdollisuudet käytettävissä olevien tietojen tarkistamiseen eivät myöskään näyttäisi olevan riittäviä. Selvityksen kohteen ulkomaanyhteyksien seurannalle ei myöskään ole riittävää tietopohjaa. Edellä mainittujen syiden vuoksi turvallisuusselvityslakia on tarpeen kehittää.

Maanpuolustuskorkeakoulun upseerin virkaan, poliisin ammattikorkeakoulun poliisitehtäviin sekä Raja- ja merivartiokoulun rajavartijan virkaan tähtääviin opintoihin valittavien riippumattomuutta ja luotettavuutta koskevat edellytykset eivät kaikilta osin ole riittävän selkeitä. Valittavista pyydetään erityislakien perusteella aina turvallisuusselvitys. Valintakriteerien täsmentäminen on tarpeen turvallisuusselvityksen lopputuloksen harkinnan kannalta samoin kuin sen ehkäisemiseksi, että koulutukseen valikoituu henkilöitä, jotka eivät täytä tutkinnon päämääränä olevissa tehtävissä edellytettävää riippumattomuuden ja luotettavuuden vaatimuksia.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Hallituksen esityksen yleisenä tavoitteena on varmistaa keskeisten kansallisten turvallisuusetujen suojaa kehittämällä henkilöstöturvallisuutta valtionhallinnossa. Tarkoituksena on varmistaa, että valtionhallinnossa nimitysharkintaa käytettäessä otetaan huomioon valtionhallinnon tehtäviin valittavien nuhteettomuus, tehtävien hoidossa vaadittava riippumattomuus erilaisista sidonnaisuuksista ja muu luotettavuus virkaan kuuluvien tehtävien edellyttämällä tavalla.

E erityisenä tavoitteena on ensinnäkin, että valtion turvallisuuden kannalta keskeisiä ja erityistä luotettavuutta edellyttäviä tehtäviä sekä julkishallinnossa että yksityissektorilla hoitavien henkilöiden ulkomaansidonnaisuudet voitaisiin selvittää ja arvioida nykyistä laajemmin sekä varmistaa niiden huomioon ottaminen valtionhallinnon nimitysharkinnassa. Ehdotetulla turvallisuusselvityslain muutoksella paran-

nettaisiin yksityisen sektorin mahdollisuuksia ehkäistä kansallisia etuja vaarantavaa yritysvakoilua ja sekä suojata kriittisen infrastruktuurin toimivuutta.

Uudistuksen erityisenä tavoitteen on, että turvallisuusetujen suoja voidaan toteuttaa siten, että menettelyssä samanaikaisesti otetaan huomioon myös rekrytoitavien henkilöiden perusoikeudet ja että säännökset ovat sopusoinnussa Suomea sitovien kansainvälisten velvoitteiden ja vastaavissa maissa yleisesti noudatettavien säännösten ja käytäntöjen kanssa.

Uudistuksen tavoitteena on myös tehostaa valtionhallinnon keskeisiin turvallisuusvirkoihin koulutettavien valintaa siten, että jo koulutukseen valittaessa otetaan nykyistä laajemmin huomioon henkilön riippumattomuus ja luotettavuus muutoinkin.

3.2 Keskeiset ehdotukset

Nimitysharkintaa valtionhallinnossa koskevien säännösten selkeyttäminen

Virkamieslakiin ehdotetaan otettavaksi nimenomainen säännös siitä, että nimitysharkinnassa on varmistuttava virkaan valittavan henkilön nuhteettomuudesta sekä siitä, ettei hänellä ole sellaisia ulkomaansidonnaisuuksia, jotka voivat vaarantaa virkaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen hoitamista. Säännös on katsottu tarpeelliseksi oikeustilan selkeyttämiseksi.

Nimittävän viranomaisten tiedonsaannin laajentaminen ja luotettavuuden seuranta valtionhallinnossa

Viranomaisella ei nykyisin ole kaikilta osin riittävää tietoa henkilön ulkomaansidonnaisuuksista tai niiden merkityksestä silloin, kun henkilöä ollaan valitsemassa kansallisen turvallisuuden kannalta merkityksellisiin tehtäviin. Sama koskee valittaessa henkilö upseerin, poliisimiehen tai ja rajavartijan virkaan tähtääviin opintoihin.

Hallituksen esityksen mukaan turvallisuusselvityslakia kehitettäisiin laajentamalla mahdollisuuksia selvityksen kohteen ulkomaansidonnaisuuksien selvittämiseksi. Ehdotetussa laissa säädettäisiin turvallisuusselvityksiä laativalle viranomaiselle velvollisuus toimittaa nimittävälle viranomaiselle nimitettävän henkilön antamat tie-

dot ulkomaansidonnaisuuksiaan. Ehdotetut säännökset merkitsivät myös sitä, että ulkomaansidonnaisuuksista aiheutuvia riskejä voitaisiin seurata myös nimityksen tai valinnan jälkeen ja että nimittävä viranomainen tai koulutukseen valinnut saisi näistä tiedon.

Turvallisuusselvitysmenettelyn kehittäminen

Lainsäädännössä on jo nykyisin luotu menettelyt tehtävään valittavan henkilön taustan selvittämiseksi hänen nuhteettomuutensa, riippumattomuutensa ja muutoinkin luotettavuutensa varmistamiseksi säätämällä turvallisuusselvityslaki. Laissa on perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella otettu huomioon myös selvityksen kohteen oikeudet (PeVL 3/2014). Turvallisuusselvitys perustuu tapauskohtaiseen kokonaisuusharkintaan.

Toimivaltaisina turvallisuusselvityksiä laativina viranomaisina toimivat keskeiset turvallisuusviranomaiset, Suojelupoliisi ja Pääesikunta. Edellä mainituista syistä tärkein ja yleisesti vaikuttavin keino on kehittää turvallisuusmenettelyä koskevia säännöksiä, jotta voidaan ehkäistä henkilön ulkomaansidonnaisuuksien mahdollisesti aiheuttamia riskejä keskeisille kansallisille eduille.

Ulkomaansidonnaisuuksia koskeva selvitys tulisi säännönmukaiseksi osaksi laajaa henkilöturvallisuusselvitystä. Tämä merkitsisi sitä, että kaikkia valtionturvallisuuden ja muiden kansallisten etujen suojan kannalta merkityksellisiä virkoja täytettäessä toimivaltaiset viranomaiset voisivat selvittää henkilön ulkomaansidonnaisuudet ja arvioida niihin liittyvät riskit.

Ehdotus, jolla laajennettaisiin toimivaltaisten viranomaisten toimivaltuuksia selvityksen kohteen haastattelujen avulla saada tietoja ulkomaanyhteyksistä, antaisi viranomaisille mahdollisuuden tarkemman selvittämisen tarpeesta. Perusmuotoista henkilöturvallisuusselvitystä koskevia säännöksiä muutettaisiin siten, että työtehtävissään korkeamman suojaustason tietoja käsittelevien henkilöjen ulkomaansidonnaisuudet voitaisiin selvittää.

Toimivaltaisten viranomaisten tiedonsaantia parannettaisiin säätämällä selvityksen kohteelle tiedonantovelvollisuus ulkomaansidonnaisuuksistaan sekä antamalla viranomaisille oikeus hankkia tietoja myös ulkomaan viranomaisilta laissa säädettävissä tapauksissa.

Turvallisuusselvityksen hakijana julkishallinnon puolella toimii se viranomainen, jonka virkaan henkilöä ollaan valitsemassa tai viranomainen, joka esittelee tai tekee ehdotuksen nimitettävästä henkilöstä. Hakijan tiedonsaantimahdollisuuksia ulkomaansidonnaisuuksista parannettaisiin antamalla toimivaltaiselle viranomaiselle oikeus antaa tietoja ulkomaansidonnaisuuksien selvittämisen perusteella tekemistään sellaisista havainnoista, joilla voi olla merkitystä selvityksen kohteena olevan tehtävän riippumattoman ja luotettavan hoitamisen kannalta.

Selvityksen kohteen ulkomaansidonnaisuuksien tarkastelu turvallisuusselvityksen osana olisi sopusoinnussa ja omiaan tehostamaan Suomea sitovien kansainvälisten tietoturvallisuusvelvoitteiden toteuttamista. Euroopan unionin neuvoston turvallisuussäätöjen (2013/488/EU) mukaan turvallisuusselvityksen yhtenä tarkoituksena on arvioida mahdollinen alttius ulkomaisista lähteistä tulevalle painostukselle, joka liittyy esimerkiksi aiempaan asuinpaikkaan tai aiempiin yhteyksiin (liite 1 10 b k).

Valintakriteerien selkeyttäminen julkishallinnon turvallisuusalan koulutuksessa

Poliisin ammattikorkeakoulusta annettua lakia, Maanpuolustuskorkeakoulusta annettua lakia ja lakia Rajavartiolaitoksen hallinnosta ehdotetaan muutettavaksi. Muutosten tarkoituksena on yhdessä turvallisuusselvityslakiin ehdotettujen säännösten kanssa varmistaa, että opiskelijoiksi ei valita henkilöitä, joiden tausta ja sidonnaisuudet voivat myöhemmin estää nimittämisen niihin tehtäviin, joihin koulutus tähtää.

4. Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset ja henkilöstövaikutukset

Ehdotus ulkomaansidonnaisuuksien nykyistä laajemmasta selvittämisestä osana henkilöturvallisuusselvityksiä silloin, kun henkilöä ollaan valitsemassa kansallisen turvallisuuden kannalta merkityksellisimpiin tehtäviin, merkitsee turvallisuusselvityksiä laativien viranomaisten tehtävien kasvua. Laki tulee kuitenkin koskemaan vain sen voimaantulon jälkeen tehtäviä nimityksiä ja opiskelijoiden valitsemista.

Toimivaltaisten viranomaisten turvallisuusselvityslain nojalla tekemistä turvallisuusselvityksistä peritään hakijalta lain 60 §:n mukaan maksu noudattaen, mitä valtion maksuperustelaisissa (150/19229) säädetään. Ehdotetut muutokset eivät siten kaikilta osin

lisää toimivaltaisten viranomaisten määrärahojen tarvetta. Lisätyötä aiheutuu kuitenkin toimivaltaisille viranomaisille säädettäväksi ehdotetusta ilmoitusvelvollisuudesta.

Velvollisuudesta hankkia nimitettävästä henkilöturvallisuusselvitys valtioneuvoston asetuksella säädettävissä tapauksissa voi aiheutua lisäkustannuksia joillekin valtion viranomaisille. Nämä tilanteet eivät kuitenkaan ole yleisiä etenkin, jos viranomaisen jo nykyisin huolehtii asianmukaisesti henkilöturvallisuudesta.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Valtion virkamieslakiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan viranomaisen olisi nimitysharkinnassaan varmistettava, että nimitettävä henkilö on nuhteeton ja että hänellä ei ole virkaan kuuluvien tehtävien asianmukaista hoitoa vaarantavia sidonnaisuuksia ja että hänellä on muutoinkin edellytykset hoitaa tehtävänsä luotettavasti. Uudistukseen liittyisi asiallisesti myös turvallisuusselvityslain nojalla annettava valtioneuvoston asetus, jolla säädettäisiin velvollisuus hakea henkilöturvallisuusselvitys virkaan valittavasta.

Edellä kuvatut uudistukset voivat vaikuttaa jossain määrin nimitysten valmisteluun ja harkintaan sekä niihin kuluvaan työpanokseen ja aikaan. Velvollisuus turvallisuusselvitysten hakemiseen voi mahdollisesti lisätä turvallisuusselvitysten määrää suhteessa nykyiseen käytäntöön.

Ehdotukset vaikuttavat turvallisuusselvityksiä laativien viranomaisten (Suojelupoliisi ja Pääesikunta) käytäntöihin uusien tehtävien vuoksi. Muutoksilla ei kuitenkaan ole organisatorisia vaikutuksia.

4.3 Vaikutukset kansalaisiin

Ehdotetut muutokset merkitsevät, että henkilön ulkomaansidonnaisuuksia selvitetäisiin nykyistä tarkemmin henkilöturvallisuusselvitysmenettelyssä. Selvityksen kohteen olisi annettava nykyistä tarkemmin tiedot ulkomaansidonnaisuuksistaan sekä tehtävä turvallisuusselvitystä laatineelle viranomaiselle ilmoitus ulkomaansidonnaisuuksissaan tapahtuneista muutoksista.

Henkilöturvallisuusselvitys laaditaan yksilöllisen ja tapauskohtaisen kokonaisuuden perusteella, eivätkä ehdotetut muutokset muodostu ongelmallisiksi yhdenvertaisen kohtelun vaatimuksen kannalta.

Turvallisuusselvitys voidaan laatia vain selvityksen kohteen nimenomaisella suostumuksella. Suostumusta annettaessa selvityksen kohteelle on annettava tiedot muun ohella hänen henkilötietojensa käsittelystä. Esityksellä ei siten muutettaisi selvityksen kohteen asemaa nykyisen tilanteeseen verrattuna. Turvallisuusselvityslaki ja siihen sisältyvät säännökset selvityksen kohteen asemasta ja oikeuksista on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella.

4.4 Vaikutukset yritystoimintaan

Turvallisuusselvityslakia sovelletaan sekä julkishallinnon että yksityisen yritystoiminnan tehtäviä suorittaviin. Ulkomailta suomalaisiin yrityksiin kohdistuva yritysvalo on suomalaisten yritysten kilpailukykyä vaarantava ja laajemminkin kansantalouden kannalta merkityksellinen tekijä. Toisaalta esimerkiksi teknologisten yritysten kehittämishankkeissa on tarpeen ja joskus välttämätöntäkin käyttää muitakin kuin syntyperältään suomalaisia.

Turvallisuusselvityslakiin ehdotettaviksi otetut säännökset mahdollistavat sen, että Suojelupoliisi tai Pääesikunta voisi päättää, että perusmuotoista henkilöturvallisuusselvitystä laadittaessa selvitetäisiin myös henkilön ulkomaansidonnaisuuksia. Tämä on merkityksellistä keskeisten yrityssalaisuuksien suojaamisessa riippumatta valittavan henkilön kansalaisuudesta.

5. Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Valtiovarainministeriö asetti 2.2.2015 työryhmän selvittämään kaksoiskansalaisuuden merkitystä valtion virkaan ja virkasuhteeseen nimitettäessä. Työryhmässä olivat edustettuina valtiovarainministeriön lisäksi sisäministeriö, ulkoasiainministeriö, puolustusministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, oikeusministeriö sekä valtioneuvoston kanslia. Työryhmän toimikausi oli 9.2. - 8.5.2015 ja sitä jatkettiin työryhmän tehtävän loppuunsaattamista varten 8.6.2015 asti. Työryhmän työstä laadittiin julkaisu Kaksoiskansalaisuus valtion virkaan nimitettäessä (valtiovarainministeriön julkaisu 26/2015, 8.6.2016).

Työryhmä katsoi muistiossaan, että henkilön nimittämistä valtion virkaan ja virkasuhteeseen on syytä joissain tapauksissa rajoittaa. Perusteltua olisi arvioida henkilön sidonnaisuuksia muihin valtioihin virkaan nimittämismenettelyn aikana. Työryhmän enemmistö katsoi, ettei monikansalaisuus yksinään voi olla erotteleva tekijä valtion virkaan nimitettäessä, vaan kysymys on aina kokonaisharkinnasta yksittäistapauksessa.

Muistion perusteella toteutetun lausuntomenettelyn jälkeen valtiovarainministeriössä valmisteltiin virkatyönä luonnos hallituksen esitykseksi. Siihen sisältyi ehdotus valtion virkamieslain muuttamisesta siten, laissa lueteltaisiin ne virat, joihin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen, jolla ei ole toisen valtion kansalaisuutta. Luettelo oli laadittu ministeriöiltä saatujen ehdotusten mukaan ja monikansalaisuutta koskeva virkakielto olisi koskenut noin 23 000 virkaa eli noin kolmasosa valtion viroista.

Syksyllä 2016 edellä kuvatun luonnoksen johdosta järjestetyn lausuntokierroksen jälkeen päädyttiin siihen, että luonnokseen sisältynyt laaja ja yleinen virkakielto ei olisi sopuoinnussa Suomea sitovien kansainvälisten velvoitteiden eikä perustuslain kanssa. Yleistä virkakieltoa ei myöskään voitaisi perustella valtion turvallisuuden tai muiden keskeisten kansallisten etujen suojaamisen tarkoituksessa kaksoiskansalaisuuteen liittyvien erilaisten tilanteiden vuoksi. Yleinen virkakielto olisi lähtökohtaisesti koskenut kaikkia kaksoiskansalaisia, mutta se ei olisi kuitenkaan soveltunut esimerkiksi tilanteeseen, jossa virkamiehen läheinen on toisen valtion kansalainen ja tätä kautta syntyisi riski, että virkamies tai hänen läheisensä joutuisivat painostuksen kohteeksi. Sama koskee henkilöä, jolla on vain Suomen kansalaisuus, mutta keskeisiä turvallisuusetuja vaarantavia suhteita toiseen valtioon tai sen yhteisöihin ja kansalaisiin.

Keskeisiä kansallisia etuja ei voida kattavasti ja tehokkaasti suojata muutoin kuin selvittämällä ja ottamalla huomioon tiettyihin virkoihin nimitettävänä olevien henkilöiden turvallisuusriskejä aiheuttavat ulkomaansidonnaisuudet. Yleisen virkakiellon avulla ei voitaisi myöskään ehkäistä kansallisten etujen kannalta merkityksellistä yritysvakoilua. Henkilöstöstä aiheutuvia riskejä voidaankin vähentää vain kattavan ja yleisesti sovellettavan lainsäädännön avulla.

Edellä mainituista syistä ehdotuksessa on päädytty esittämään, että valtionhallinnon tehtäviin nimitettävänä olevan henkilön mahdollisista ulkomaansidon-

naisuuksista johtuvat riskit selvitetään ja arvioidaan osana turvallisuusselvityksissä säädettyä menettelyä. Tämä vaihtoehto suojaisi keskeisiä kansallisia etuja myös silloin, kun nimitettävä on henkilö, jolla on vain Suomen kansalaisuus tai kun kansallisen edun kannalta merkityksellistä tehtävää hoidetaan yksityisissä yrityksissä.

Esityksen jatkovalmistelun aikana tuli lisäksi ilmi, että keskeisiin julkishallinnon turvallisuustehtäviin tähtäävän opiskelijavalintaa koskevaan sääntelyyn ei ole riittävän selvästi kirjattu vaatimusta opiskelijan sidonnaisuuksien huomioon ottamisesta ja hänen luotettavuudestaan. Säättämällä näistä nykyistä selkeämmin ja turvallisuusselvitysmenettelyä kehittämällä voidaan tehokkaasti estää sellaisten henkilöiden, joilla on valtion turvallisuutta vaarantavia sidonnaisuuksia, hakeutuminen Puolustusvoimien, Rajavartiolaitoksen sekä poliisihallinnon tehtäviin.

Valtiovarainministeriö ja oikeusministeriö ovat valmistelleet esityksen virkatyönä. Valmistelun tukena on toiminut yhteistyöryhmä, jossa olivat mukana valtiovarainministeriö, oikeusministeriö ja sisäministeriö.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen ja jatkovalmistelu

Hallituksen esitysluonnoksesta pyydettiin 17.2.2017 lausunnot kaikilta ministeriöiltä, oikeuskanslerilta, eduskunnan oikeusasiamieheltä, yhdenvertaisuusvaltuutetulta, Elinkeinoelämän keskusliitolta sekä valtion pääsopijajärjestöiltä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki virkamieslain muuttamisesta

7 §. Pykälää ehdotetaan tarkistettavaksi siinä säädettävien virkojen osalta. Perustuslain 125 §:n mukaan lailla voidaan säätää, että määrättyihin julkisiin virkoihin tai tehtäviin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Sanonnalla ”määrätty” julkinen virka tai tehtävä on ilmaistu periaate, jonka mukaan kansalaisuusvaatimuksia tulisi asettaa vain rajoitetusti ja perustellusta syystä. (HE 1/1998 vp, s. 180).

Suomen kansalaisuutta koskeva vaatimus täyttyy kuten nykyisin myös silloin, kun henkilöllä on lisäksi yhden tai useamman muun valtion kansalaisuus.

Perusteluna pykälän 1 momentissa säädettävien virkojen Suomen kansalaisuutta koskevalle vaatimukselle olisi viran asema valtionhallinnon organisaatiossa tai lähellä valtiojohtoa, virkaan kuuluva merkittävä julkisen vallan käyttö taikka viran tehtävien liittyminen kansalliseen turvallisuuteen tai erittäin tärkeisiin kansallisiin etuihin. Perustuslakivaliokunnan lausunnossa PeVL 6/2008 vp, on todettu, että perustuslaki ei ehdottomasti edellytä julkisen vallan käyttämistä koskevien tehtävien rajamista vain Suomen viranomaisten (PeVL 56/2006 vp, s. 3, PeVL 44/2002 vp, s. 2-3) tai Suomen kansalaisten piiriin (PeVL 40/2000 vp, s. 3/I).

Momentin 1 kohdassa säädetään oikeuskanslerin ja apulaisoikeuskanslerin virasta sekä oikeuskanslerinviraston kansliapäällikön ja esittelijäneuvoksen, osastopäällikkönä virasta. Näissä viroissa käytetään merkittävää julkista valtaa. Kyseisiin virkoihin voidaan voimassa olevan lainsäädännön mukaan nimittää vain Suomen kansalainen, joten oikeustilaan ei näiltä osin tulisi muutosta

Momentin 2 kohdassa säädetään kansalaisuusvaatimuksesta ministeriön valtiosihteerin, valtiosihteerin kansliapäällikkönä ja kansliapäällikön virkaan, ministeriön osastopäällikön ja sitä vastaavaan tai ylempään virkaan, ministeriön apulaisosastopäällikön ja toimistopäällikön sekä muun yksikönpäällikön virkaan sekä ministerin erityisavustajan määräaikaiseen virkasuhteeseen.

Kohdassa luetellut virkamiehet käyttävät merkittävää julkista valtaa sekä toimivat lähellä valtiojohtoa ja saavat tietoonsa laaja-alaisesti arkaluonteista tietoa. He

vaikuttavat tältä osin myös päätöksenteon valmisteluun läheisessä yhteistyössä valtioneuvoston jäsenten kanssa. Lisäksi virkojen tehtäviin sisältyy muun muassa yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseen, kansalliseen turvallisuuteen sekä Suomen ulkosuhteisiin liittyviä asioita. Kohdassa säädettäisiin voimassa olevaan virkamieslakiin verrattuna uutena asiana, että ministerin erityisavustajan määräaikaiseen virkasuhteeseen voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Myös erityisavustajat toimivat lähellä valtiojohtoa ja saavat tietoonsa laaja-alaisesti arkaluonteista tietoa ja vaikuttavat tältä osin myös päätöksenteon valmisteluun läheisessä yhteistyössä valtioneuvoston jäsenten kanssa.

Momentin *3 kohdassa* säädetään ministeriön virasta, jonka tehtäviin kuuluu toimia ministeriön valmiuspäällikkönä tai jonka tehtäviin kuuluu valmius- ja varautumistehtäviä. Kohta kattaa esimerkiksi valtioneuvoston kanslian viran, jonka tehtäviin kuuluu toimia valtioneuvoston turvallisuusjohtajana tai valmiusjohtajana.

Momentin *4 kohdassa* säädetään ministeriön ja poliisihallinnon virasta, jonka tehtäviin kuuluu muutoin kuin satunnaisesti käsitellä suojaustasoihin I tai II kuuluviksi luokiteltuja asiakirjoja. Virkoihin kuuluu tehtäviä, joilla on kiinteä yhteys kansalliseen turvallisuuteen ja osassa virkoja käytetään merkittävää julkista valtaa. Säännös koskee kaikkien ministeriöiden virkoja.

Poliisihallinto on määritelty poliisin hallinnosta annetun lain (110/1992) 1 §:ssä. Sen mukaan sisäministeriö vastaa poliisin toimialan ohjauksesta ja valvonnasta sekä erikseen ministeriölle säädettävistä poliisin toimialan tehtävistä. Sisäministeriön alainen keskushallintoviranomainen on Poliisihallitus, joka muiden poliisiyksiköiden kuin suojelupoliisin osalta toimii poliisin ylijhtona. Poliisihallituksen alaisia valtakunnallisia yksiköjä ovat keskusrikospoliisi ja Poliisiammattikorkeakoulu. Poliisihallituksen alainen paikallishallintoviranomainen on poliisilaitos. Sisäministeriön alainen valtakunnallinen yksikkö on Suojelupoliisi. Poliisiyksiköjä ovat Poliisihallitus ja sen alaiset yksiköt sekä Suojelupoliisi.

Salassa pidettävien asiakirjojen luokittelussa käytetään seuraavia luokkia valtioneuvoston tietoturva-asetuksen (681/2010) 9 §:n mukaisesti. Suojaustaso I, jos asiakirjaan sisältyvän salassa pidettävän tiedon oikeudeton paljastuminen tai oikeudeton käyttö voi aiheuttaa erityisen suurta vahinkoa salassapitosäännöksessä tarkoitettulle yleiselle edulle. Suojaustaso II, jos asiakirjaan sisältyvän salassa pidettävän tiedon oikeudeton paljastuminen tai oikeudeton käyttö voi aiheuttaa merkittävää va-

hinkoa salassapitosäännöksessä tarkoitettulle yleiselle edulle. Suojaustaso III, jos asiakirjaan sisältyvän salassa pidettävän tiedon oikeudeton paljastuminen tai oikeudeton käyttö voi aiheuttaa vahinkoa salassapitosäännöksessä tarkoitettulle yleiselle tai yksityiselle edulle. Suojaustaso IV, jos asiakirjaan sisältyvän salassa pidettävän tiedon oikeudeton paljastuminen tai oikeudeton käyttö voi aiheuttaa haittaa salassapitosäännöksessä tarkoitettulle yleiselle tai yksityiselle edulle.

Momentin 5 kohdassa säädetään voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti, että ulkoasiainhallinnon virassa edellytetään Suomen kansalaisuutta. Ulkoasiainhallinnon tehtävät liittyvät läheisesti valtion turvallisuuteen, kansainvälisiin suhteisiin sekä suhteisiin kansainvälisten järjestöjen kanssa.

Momentin 6 kohdassa säädetään, että sisäministeriön toimialan viraston päällikön välittömänä alaisena toimivan päällikön tai johtajan virkaan voidaan nimittää vain henkilö, jolla on Suomen kansalaisuus. Viroissa käytetään merkittävää julkista valtaa ja niihin kuuluvat tehtävät liittyvät kansalliseen turvallisuuteen, Virastolla tarkoitetaan myös sisäministeriön toimialan laitosta. Sisäministeriöstä annetun valtioneuvoston asetuksen (1056/2013) 2 §:ssä luetellaan ministeriön toimialaan kuuluvat virastot ja laitokset ja muut toimielimet. Sen mukaan ministeriön toimialaan kuuluvat Poliisihallitus, Keskusrikospoliisi, Suojelupoliisi, Poliisiammattikorkeakoulu, poliisilaitokset, Pelastusopisto, Hätäkeskuslaitos, Maahanmuuttovirasto ja Rajavartiolaitos.

Sisäasiainhallinnossa virkojen tehtäväalat edellyttävät virkamieheltä erityistä solidaarisuussuhdetta valtioon sekä lojaliteettia. Tehtävissä saadaan salassa pidettäviä tietoja ja henkilöllä voi olla pääsy paikkoihin, joita koskevien tietojen paljastaminen tai muu käyttö voi vaarantaa kansallista turvallisuutta ja kansainvälisiä suhteita. Virkojen tehtäväälaan sisältyy valmiuteen ja muun muassa väestönsuojeluun liittyviä tehtäviä.

Momentin 7 kohdan mukaan puolustusministeriön virkaan voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Puolustusministeriön virkojen tehtävät liittyvät kiinteästi kansalliseen turvallisuuteen ja henkilöstöltä edellytetään ehdotonta lojaalisuutta Suomen valtiota kohtaan. Valtion virkamieslain mukaan puolustusministeriön virkoihin nimitettävältä edellytetään nykyisinkin Suomen kansalaisuutta.

Momentin 8 kohdassa säädetään valtiovarainministeriön ja Väestörekisterikeskuksen viroista, johon kuuluu tieto- ja kyberturvallisuuden olennaisesti vaikuttavia tehtäviä. Valtiovarainministeriössä tämä koskee JulkICT-osaston kyberturvallisuus

ja infrastruktuuri -yksikön eräitä virkamiehiä. Viroissa on mahdollista ratkaista tai valmistella julkisen hallinnon tietohallinnon, valtion yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palvelujen ja palvelutuotannon, hallinnon yhteisten sähköisen asioinnin tukipalvelujen, turvallisuusverkon, väestötietojärjestelmän tai varmennepalvelujen tietoturvallisuutta tai jatkuvuutta koskevia asioita tai käsitellä näitä koskevia salassa pidettäviä tietoja. Lisäksi viroissa on myös mahdollisuus vaikuttaa valtionhallinnon ja turvallisuusviranomaisten sekä muutenkin kansallisen turvallisuuden kannalta keskeisten ICT-palveluiden kyberturvallisuuteen.

Väestörekisterikeskuksen vastuulla on monta kokonaisuutta - väestötietojärjestelmä, varmennepalvelut ja kansallinen palveluinfrastruktuuri – joiden häiriötön ja sujuva toiminta on yhteiskunnalle elintärkeää kaikissa olosuhteissa. Väestörekisteri on yhteiskunnan toiminnan kannalta keskeisin julkisen hallinnon perusrekisteri. Lisäksi järjestelmä sisältää yksityiskohtaiset sijainti- ja ominaisuustiedot kaikista Suomessa olevista rakennuksista. Väestörekisterikeskuksessa kansalaisuusvaatimus on olennainen tietyissä viroissa väestötietojärjestelmän, varmennepalvelujen ja kansallisen palveluväylän (KaPA-palvelut) ylläpidossa varautumisen ja tietojen luottamuksellisuuden säilyttämiseksi. Väestörekisterikeskuksessa kyse olisi siten viroista, joissa on mahdollisuus ratkaista, valmistella tai osallistua hallinnon yhteisten sähköisen asioinnin tukipalvelujen, väestötietojärjestelmän tai varmennepalvelujen tuotantoon, ylläpitoon tai kehittämiseen ja joilla voi olla olennainen vaikutus näiden palvelujen ja tietojärjestelmien tietoturvallisuuteen tai jatkuvuuteen.

Momentin *9 kohdan* mukaan työ- ja elinkeinoministeriön johtavan asiantuntijan virkaan, jossa tehtävään kuuluu käsitellä ulkomaisten yritysostojen seurannasta annetussa laissa (172/2012) tarkoitettuja tietoja, voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Tehtävässä käsitellään herkkiä ja usein sellaisia yrityskauppatietoja, jotka eivät ole julkisia ja joissa yritysosto (puolustus- ja turvallisuussektorit, huoltovarmuskriittisyys, yhteiskunnan elintärkeät toiminnot) voi toteutuessaan vaarantaa erittäin tärkeän kansallisen edun. Kriittisyys on sidoksissa Suomen kulloiseenkin turvallisuuspoliittiseen tilanteeseen.

Momentin *10 kohdassa* säädetään, voimassa olevan lain mukaisesti, että viraston päällikön virkaan voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Virastojen päälliköt kuuluvat valtion ylimpään johtoon ja tehtävissä käytetään merkittävää julkista

valtaa. Tiettyihin, esimerkiksi sisäministeriön hallinnonalan, viraston päällikön virkoihin sisältyy myös kiinteästi kansalliseen turvallisuuteen liittyviä tehtäviä.

Momentin *11 kohdassa* säädetään voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti, että tuomarin virassa sekä virassa, johon kuuluu syyttäjän tai ulosottomiehen tehtäviä, edellytetään Suomen kansalaisuutta. Kaikkiin edellä mainittuihin virkoihin kuuluu merkittävää julkisen vallan käyttämistä.

Momentin *12 kohdassa* säädetään voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti, että Rajavartiolaitoksen virkaan voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Rajavartiolaitoksen virkojen tehtävillä on kiinteä yhteys kansalliseen turvallisuuteen ja tehtäviä hoitavilta on vaadittava erityistä luotettavuutta ja lojaalisuutta Suomea kohtaan.

Momentin *13 kohdassa* säädetään voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti, että poliisilaissa (872/2011) tarkoitettuun poliisimiehen virkaan sekä Suojelupoliisin muuhun kuin poliisimiehen virkaan voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Momentissa säädetyillä viroilla on kiinteä yhteys kansalliseen turvallisuuteen ja osassa niistä käytetään myös merkittävää julkista valtaa.

Momentin *14 kohdassa* säädetään voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti, että Puolustusvoimien virkaan voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Puolustusvoimille laissa säädetyistä, etenkin Suomen sotilaalliseen puolustamiseen kuuluvista tehtävistä johtuu, että Puolustusvoimien virkaan nimitettävän henkilön ehdottomalle lojaalisuudelle Suomen valtiota kohtaan on asetettava erityisen korkeat vaatimukset.

Momentin *15 kohdassa* säädetään voimassa olevan virkamieslain mukaisesti, että Tullin virkaan, johon kuuluu oikeus pidättämiseen tai Suomen alueelliseen koskemattomuuden valvontaan ja turvaamiseen osallistuminen taikka Tullin toimialaan kuuluvia rikostutkinta- ja valvontatehtäviä, voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Viroissa käytetään merkittävää julkista valtaa ja niihin sisältyy myös kansalliseen turvallisuuteen liittyviä tehtäviä.

Momentin *16 kohdassa* säädetään voimassa olevan virkamieslain mukaisesti, että aluehallintoviraston pelastustoimen ja varautumisen tehtäviä hoitavan vastuualueen päällikön virkaan voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Virkaan kuuluu turvallisuuteen liittyviä tehtäviä. Maakuntaudistuksen yhteydessä aluehallintovirastojen toiminta organisoidaan uudestaan ja nykyisistä kuudesta aluehallintovirastosta

muodostetaan yksi valtakunnallisen toimivallan omaava viranomainen. Samalla myös nyt virkamieslaissa säädettävä virka lakkaa.

Momentin *17 kohdan* mukaan Tullin pääjohtajan välittömänä alaisena toimivan johtajan virassa sekä Väestörekisterikeskuksen ylijohdajan välittömänä alaisen toimivan johtajan virassa edellytetään Suomen kansalaisuutta. Viroissa käytetään merkittävää julkista valtaa. Tullin osalta momentissa säädettäviin johtajiin kuuluvat Tullin ulkomaankauppa- ja verotusosaston, valvontaosaston, hallinto-osaston ja toimipaikkaosaston johtajat sekä Tullilaboratorion johtaja. Koska Tullin toimeenpanovalta on edellä mainituilla johtajilla, he saavat Tullin pääjohtajalta operatiivisen toiminnan hoitamiseksi arkaluontoista ja salassa pidettävää tietoa.

Momentin *18 kohdassa* säädetään, että maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan tietotekniikkapalvelukeskuksen ylijohdajan virkaan, Maanmittauslaitoksen paikkatietokeskuksen ylijohdajan virkaan sekä Maanmittauslaitoksen tuotantotoimintayksikön ylijohdajan virkaan voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Kaikkiin virkoihin kuuluu julkisen vallan käyttöä ja niiden tehtäväpiiri on yhteydessä valtion ja yhteiskunnan yleiseen etuun ja turvallisuuteen. Kyseisillä virkamiehillä on keskeinen rooli ja vastuu kansalliseen turvallisuuteen ja valmiuteen liittyvien järjestelmien toimivuudessa.

Maanmittauslaitoksen vastuulla on maastotietokannan ylläpito eli valtakunnallinen karttatietokanta kaikista yleisistä maastokartoista. Maanmittauslaitos vastaa myös kaiken paikantamisen ja kartantuotannon pohjan muodostaman tieteellisen koordinaattijärjestelmän ylläpidosta ja muun muassa valtakunnallisesta painovoimaverkostosta. Lisäksi Maanmittauslaitoksen toiminnalla vaikutetaan vahvasti tarkan satelliittisignaalin kansalliseen vastaanottokykyyn. Kansallinen satelliittipaikannus perustuu näihin järjestelmiin. Näiltä kaikilta järjestelmiltä ja niiden varaan rakennetuilta järjestelmiltä edellytetään häiriötöntä toimintaa ja korkeaa luotettavuutta. Tehävässä on erityisen vahva kytkentä valmiuteen ja varautumiseen sekä myös paikannustoimintojen luotettavuuden kautta yhteiskunnan eri toimintojen toimintaperustaan. Maanmittauslaitoksella on myös ylläpidettävänä tietojärjestelmiä, jotka on laadittu yhteistyössä valmius- ja turvaviranomaisten kanssa näiden käyttöön.

Maanmittauslaitoksen paikkatietokeskus palvelee ja toimii tiiviissä yhteistyössä Puolustusvoimien kanssa, jolloin käsiteltävät asiat liittyvät monesti maanpuolustukseen ja valtakunnan turvallisuuteen. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan

tietotekniikkapalvelukeskus tuottaa järjestelmäpalveluja Maanmittauslaitoksen lisäksi maa- ja metsätalousministeriön ja Elintarviketurvallisuusviraston ohella Maaseutuvirastolle. Tietotekniikkapalvelukeskuksen ylijohtajan tehtävissä on mahdollista saada aikaan merkittäviä taloudellisia vahinkoja sekä yksityiselle että julkiselle sektorille. Maanmittauslaitoksen tuotantotoimintayksikön ylijohtaja vastaa tuotannon järjestelmästä, kansallisten perusrekistereiden omistajuudesta ja ylläpidosta, kansallisista kiinteistö- ja maastotietojärjestelmästä sekä erityisesti kansallisen kiinteistövaikutusjärjestelmän toimivuudesta. Momentin 18 kohdan mukaan myös Metsähallituksen erävalvonnasta annetussa laissa (1157/2005) tarkoitetun erätarkastajan tulisi olla Suomen kansalainen. Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain 3 §:n 2 momentin mukaan kelpoisuusvaatimuksena erätarkastajan virkaan on poliisin perustutkinto ja perehtyneisyys erävalvontaan. Virkaan nimitettävän on oltava elämäntavoiltaan nuhteeton. Lisäksi erätarkastajalle on laissa säädetty useita poliisimiehelle kuuluvia toimivaltuuksia ja muun muassa oikeus voimakeinojen käyttöön.

Momentin *19 kohdan* mukaan Suomen kansalaisuutta edellytetään Liikenteen turvallisuusviraston, Liikenneviraston, Viestintäviraston sekä Ilmatieteen laitoksen pääjohtajan välittömänä alaisena toimivan johtajan tai ylijohtajan virassa sekä virassa jossa hoidetaan valmius- ja varautumistehtäviä.

Edellä mainittuihin virkoihin kuuluu joko merkittävän julkisen vallan käyttöä tai kansalliseen turvallisuuteen, yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseen sekä Suomen ulkosuhteisiin liittyviä tehtäviä, joissa henkilön luotettavuus on olennainen tekijä. Esimerkiksi Ilmatieteen laitoksessa pääjohtajan välittömänä alaisena toimiva sää- ja turvallisuustoiminnan johtaja vastaa Ilmatieteen laitoksen valmius- ja varautumisasioista, järjestelmien toimintavarmuudesta ja palveluiden tarjoamisesta turvallisuusviranomaisille.

Viestintävirastossa edellä mainittujen tehtävien hoitaminen edellyttää pääsyä viranomaisten sekä yritysten luokiteltuihin tiloihin ja korkeintaan viranomaisten suojaustason II-tietoihin ja yritysten osalta yrityssalaisuuksiin. Viestintävirastossa tällaisia tehtäviä ovat Viestintäviraston Taajuushallinnon Puolustusvoimien taajuuksien käsittelyyn liittyvät tehtävät, Viestintäviraston Kyberturvallisuuskeskuksen tarkastukset ja hyväksynnit -tehtävien (SAA) tarkastustoimintaan liittyvät tehtävät (Laki viranomaisten tietojärjestelmien ja tietoliikennejärjestelyjen tietoturvallisuuden arvioinnista (1406/2011)), Viestintäviraston avainhallintatehtävät (CDA) sekä vaativiin

tietoturvallisuuden teknisiin tai toiminnallisiin analyysitöihin osallistuvien henkilöiden tehtävät (eräät CERT-FI:n tehtävät).

Momentin 20 kohdan mukaan Energiaviraston ylijohtajan välittömänä alaisena toimivan johtajan virkaan sekä Kilpailu- ja Kuluttajaviraston kuluttajavastuualueen päällikön virkaan voitaisiin nimittää vain Suomen kansalainen. Viroissa käytetään merkittävää julkista valtaa.

Energiavirasto on Viestintäviraston kaltainen merkittävä erityisvirasto. Kansallisen toiminnan lisäksi virasto on aktiivinen toimija useissa EU- ja kansainvälisissä yhteyksissä. Sen toimialaan kuuluvat tehtäväalueet ovat energia-, ilmasto-, talous- ja yhteiskuntapoliittisesti varsin keskeisiä. Energia-asiat ovat nousseet poliittiselle asialistalle kaikkialla. Tyypillisesti kansainvälisiin energiahankkeisiin liittyy sekä kaupallisia että turvallisuuspoliittisia näkökohtia.

Kilpailu- ja kuluttajavirastoa perustettaessa pidettiin olennaisena, että kuluttajasiاميةhellä säilyy samankaltainen itsenäinen ratkaisuvallta kuin aiemmassa erillisessä kuluttajaviranomaisessa. Tästä johtuen pidetään perusteltuna, että kuluttajasiamies rinnastetaan virastopäällikköön myös tällaisissa viranhaltijan henkilöä koskevissa linjauksissa. Kuluttajasiamies valvoo kuluttajan suojaksi säädetyn lainsäädännön noudattamista ja toimeenpanoa. Tässä tehtävässä hän toimii jopa virastopäälliköitäkin näkyvämmän julkisuudessa itsenäisellä toimivallallaan suomalaisen kuluttajan asialla. Kuluttajasiamiehen on toimittava erityisesti aloilla, joilla on kuluttajien kannalta huomattavaa merkitystä tai joilla voidaan olettaa yleisimmin esiintyvän ongelmia kuluttajan asemassa.

Pykälän 2 momentin mukaan pykälän 1 momentissa säädettyä sovellettaisiin myös silloin, kun virkamies nimitetään lain 9 §:n 1 momentin nojalla määrääjäksi tai muutoin rajoitetuksi ajaksi hoitamaan pykälän 1 momentissa säädettyyn virkaan kuuluvia tehtäviä.

8 c §. Virkaan nimitettävän nuhteettomuus, riippumattomuus ja luotettavuus muutoinkin ovat keskeisiä virkamiehistöön ja koko julkishallinnon toimintaan ja hyvään hallintoon liittyviä vaatimuksia. Vaikka tämän oikeusohjeen voidaankin katsoa jo sisältyvän voimassa olevaan oikeuteen, on käytännössä ilmenneiden tulkinta-ongelmien vuoksi katsottu tarpeelliseksi ottaa ehdotettuun 1 momenttiin yleinen sää-

nös, jossa nykyistä selkeämmin ilmeni viranomaisen velvollisuus varmistaa nimitettävän luotettavuus. Säännöksellä toteutettaisiin ja tehostettaisiin osaltaan perustuslain yleisten nimitysperusteiden toteutumista käytännössä.

Ehdotuksen mukaan viranomaisen on nimitysharkinnassa käytettävissään olevin keinoin varmistettava, että nimitettävä henkilö on tehtävässä edellytetyllä tavalla nuhteeton ja että hänellä ei ole virkaan kuuluvien tehtävien asianmukaista hoitoa vaarantavia sidonnaisuuksia ja että hänellä on muutoinkin edellytykset hoitaa tehtävänsä luotettavasti. Koska säännös koskisi nimitysharkintaa, sitä sovellettaisiin myös nimitettäessä henkilö 9 §:n 1 momentin nojalla määräaikaiseen virkasuhteeseen.

Ehdotettua säännöstä ei ole kirjoitettu nimitämisedellytyksen muotoon. Tämä johtuu muun ohella siitä, että henkilön luotettavuuden arviointi perustuu aina erilaisiin hänen aikaisempaa toimintaansa ja taustaansa liittyviin tietoihin eikä niiden perusteella voida täysin ennakoida henkilön tulevaa käyttäytymistä. Ehdotetussa säännöksessä osoitettaisiin, että velvoite koskee vain tilanteita, joissa viranomaisella on käytettävissään keinot henkilön luotettavuuden varmistamiseksi. Viranomaisilla on mahdollisuuksia hankkia vaatimusten selvittämiseksi henkilön taustasta ja sidonnaisuuksista tietoja vain laissa säädetyissä tapauksissa ja tavalla, minkä vuoksi velvoite ei voi ulottua laajemmalle kuin lainsäädännössä on osoitettu.

Säännöksen tarkoituksena ei ole luoda viranomaiselle velvollisuutta esimerkiksi hakea turvallisuusselvityksen laatimista säännönmukaisesti aina, kun se lain mukaan on mahdollista. Jos henkilö on ollut jo pitkään saman viranomaisen tai hallinnonalan palveluksessa ja hoitanut samankaltaisia tehtäviä luotettavasti, ei henkilöturvallisuusselvityksen laatimista veloitteen vuoksi olisi tarpeen hakea.

Turvallisuusselvityslain mukainen henkilöturvallisuusselvitys on keskeisin keino palvelussuhteeseen valittavana olevan henkilön luotettavuuden arvioinnissa etenkin silloin, kun kysymys on turvallisuusetujen kannalta keskeisiin virkoihin tai niihin johtaviin tutkintoihin valittavista. Lakia valmisteltaessa harkittiin pykälään otettavaksi yleinen viittaus turvallisuusselvityslakiin. Tästä kuitenkin luovuttiin, koska ehdotettu velvoite on tarkoitettu yleiseksi nimitysharkintaa koskeväksi säännökseksi, jolla tulisi olla merkitystä turvallisuusselvitysmenettelystä riippumatta. Turvallisuusselvityslain lisäksi viranomaisen voi saada henkilön nuhteettomuutta koskevia tietoja esimerkiksi nimikirjasta, johon merkitään nimikirjalaissa (1010/1989) säädetyt rangaistusta koskevat tiedot. Yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain

(759/2004) 5 a §:ssä säädetyissä tilanteissa henkilön luottotiedot voidaan tarkastaa ennen nimittämistä.

Nuhteettomuudella viitataan henkilön rikkeettömään toimintaan. Sidonnaisuuksiin viittaamisella korostetaan riippumattomuutta: nimitettävällä henkilöllä ei saa olla ole esimerkiksi sellaisia taloudellisia sidonnaisuuksia tai ulkomaansidonnaisuuksia, jotka altistaisivat hänet epäasialliselle ulkopuoliselle painostamiselle tai muulle vaikuttamiselle. Luotettavuuteen kuuluu riippumattomuuden lisäksi kyky hoitaa tehtävänsä rehellisesti ja lojalisesti, Säännösehdotuksessa tarkoitettulla tehtävien hoitamisella luotettavasti on kiinteä yhteys valtion virkamieslain 14 §:ään, jonka mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä ja noudattamalla työnjohto- ja valvontamääräyksiä.

Ehdotetun säännöksen muotoilussa on otettu huomioon, että nimitettävän nuhteettomuutta, riippumattomuutta ja muuta luotettavuutta koskevilla vaatimuksilla voi olla erilainen merkitys ja painoarvo eri viroissa ja tehtävissä. Esimerkiksi erityis-suojattavien tietoaisteistojen tietoja jatkuvasti työssään käyttäviltä edellytetään erityisen korkeaa nuhteettomuuden ja luotettavuuden tasoa. Sama koskee julkishallinnon turvallisuustehtävissä toimivia. Henkilön nuhteettomuuden ja luotettavuuden arviointi olisi siis aina tehtäväsidonnaista. Ehdotettu säännös on näiltä osin suhteellisuusperiaatteen mukainen ja sitä vastaava lähtökohta ilmenee myös turvallisuusselvityslaista.

Säännökseen ei ehdoteta sisällytettäväksi mainintaa seuraamuksista, jos henkilö valintamenettelyn aikana antaa viranomaiselle tietoisesti puutteellisia tai virheellisiä tietoja taikka salaa asian, joka kuuluu selvittävien asioiden piiriin esimerkiksi turvallisuusselvityksessä. Jos henkilö on nimitetty virkaan tai virkasuhteeseen ja myöhemmin paljastuu, että hän on johtanut viranomaista harhaan, asia on ratkaistava virkamiesoikeudellisten säännösten nojalla kuten nykyisinkin. Seuraamuksena voi olla esimerkiksi virkasuhteen purkaminen koeaikana tai irtisanominen.

Turvallisuusselvityslaisissa on jo nykyisin säännökset selvityksen kohteen rikostaustan sekä tietyiltä osin myös taloudellisen tilanteen ja ulkomaansidonnaisuuksien selvittämisestä. Ehdotetussa turvallisuusselvityslain muuttamista koskevassa lakiehdotuksessa (2. lakiehdotus) olisivat uudet säännökset henkilön nykyistä laajemmasta ulkomaansidonnaisuuksien selvittämisestä. Henkilöturvallisuusselvitys laaditaan ottamalla tapauskohtaisesti selvityksen kohdetta koskevat toimivaltaisen viranomaisen

käytettävissä olevat tiedot ja niiden merkitys suhteessa siihen tehtävään, johon henkilöä ollaan valitsemassa.

Valtioneuvoston asetuksella viranomaiselle voidaan turvallisuusselvityslain 16 §:n 1 momentin mukaan säätää velvollisuus hakea henkilöturvallisuus selvitystä. Se, että asetus annetaan turvallisuusselvityslain nojalla, on lainsäädäntökokonaisuuden kannalta tarkoituksenmukainen ratkaisu, koska turvallisuusselvityslaki koskee myös yksityissektorilla hoidettavia tehtäviä, kuten viranomaisen sellaisia toimeksiantotehtäviä, joissa yritys ja sen työntekijät saavat viranomaisen salassa pidettäviä tietoja.

Tarkoitus on samanaikaisesti nyt ehdotettujen lakien voimaantulon kanssa antaa turvallisuusselvityslain nojalla valtioneuvoston asetus velvollisuudesta hakea henkilöturvallisuus selvitystä. Velvollisuus koskisi henkilön valitsemista sellaiseen valtionhallinnon tehtävään, jossa henkilöllä työtehtävissään on mahdollisuus lainvastaisilla toimilla vaarantaa kansallisia etuja. Uudistus yhdenmukaistaisi käytäntöjä valtionhallinnon nimityksissä ja varmistaisi riittävän tietopohjan nimitysharkinnassa. Luonnos suunnitteilla olevasta asetuksesta on tarkoitus toimittaa eduskunnan asiasta mietinnön antavan valiokunnan käyttöön/on liitteenä 1.

Jos henkilöturvallisuus selvityksen osana selvitetään nimitettävänä olevan henkilön ulkomaansidonnaisuudet, hakijana toimivalla viranomaisella olisi oikeus saada selvityksen kohteen menettelyä varten antamat ulkomaansidonnaisuuksistaan. Turvallisuus selvitystä hakenut viranomaisella olisi toimivaltaiselta viranomaiselta tiedon tekemistään sellaisista selvityksen kohteen ulkomaansidonnaisuuksista koskevista havainnoista, joilla voi olla merkitystä selvityksen perusteena olevan tehtävän riippumattoman ja luotettavan hoitamisen kannalta. Tätä koskeva toimivaltaisen viranomaisen toimivaltuutta koskeva säännös olisi turvallisuus selvityslain 42 §:n 2 momentissa. Toimivaltaisen viranomaisen olisi ehdotetun 28 a §:n mukaan toimitettava selvityksen hakijalle myös ne tiedot, jotka selvityksen kohde on ilmoittanut ulkomaansidonnaisuuksistaan.

Ehdotettu sääntely kokonaisuudessa merkitsisi sitä, että nimittävällä viranomaisella olisi käytettävissään suhteellisen laaja tietopohja nimitysharkintaa varten. Monista eri syistä johtuu, ettei se kuitenkaan voi olla täysin kattava muun ohella sen vuoksi, että väestötietojärjestelmään talletetaan käytännössä ulkomaan kansalaisuutta koskeva tieto, jonka kansalaisena asianomaista henkilöä pidetään esimerkiksi hänen esittämänsä passin tai muun matkustusasiakirjan perusteella. Suomen viranomaisilla

ei ole aina mahdollisuuksia selvittää luotettavasti henkilön voimassa olevaa ulkomaan kansalaisuutta.

Ehdotettu *3 momentti* vastaa voimassa olevan lain 8 c §:n 1 momenttia ja *4 momentti* pykälän 2 momenttia.

1.2 Laki turvallisuusselvityslain muuttamisesta

3 §. Määritelmät. Ulkomaansidonnaisuuksien selvittämiseksi nykyistä laajemmin pykälän *1 momenttiin* ehdotetaan lisättäväksi uusi *9 a* kohta, jossa määriteltäisiin ulkomaansidonnaisuudet. Niillä tarkoitettaisiin ehdotuksen mukaan tietoja selvityksen kohteen sidonnaisuuksista toiseen valtioon ja sen kansalaisiin ja yhteisöihin. Määritelmässä todettaisiin nimenomaisesti, että ulkomaansidonnaisuuksia kuvaavia tietoja olisivat tiedot henkilön nykyisistä ja aikaisemmista kansalaisuuksista sekä tiedot toimimisesta toisen valtion palveluksessa.

Käsitteen piiriin kuuluvat myös tiedot läheisistä, jotka ovat toisen valtion kansalaisia. Läheisillä tarkoitetaan momentin 9 kohdan mukaan selvityksen kohteen isää tai äitiä, avio- tai avopuolisoa taikka lasta.

Edellä mainittujen tilanteiden lisäksi ulkomaansidonnaisuuden voisi muodostaa selvityksen perusteena olevan tehtävän kannalta merkityksellisen selvityksen kohteen muu jatkuva, kiinteä ja läheinen yhteys toisen valtion kansalaiseen. Säännös voisi tulla sovellettavaksi esimerkiksi muihin sukulaisiin kuin oman ydinperheen jäseniin, jos yhteys on määritelmässä tarkoitettulla tavalla jatkuva, kiinteä ja läheinen.

Läheisyydellä korostetaan yhteyden henkilökohtaisuutta ja luonnetta. Määritelmän ulkopuolelle jäisivät siten esimerkiksi henkilön kansainvälisiin tehtäviin liittyvät yhteydet, vaikka ne olisivatkin jatkuvia, jos henkilöt eivät ole henkilökohtaisissa ja kahdenkeskisissä yhteyksissä työtehtävien ulkopuolisissa asioissa. Määritelmä ei myöskään kattaisi sellaisia yhteyksiä toisen valtion kansalaisiin, jotka eivät ole merkityksellisiä selvityksen perusteena olevan tehtävän kannalta. Tällä viitataan muun ohella siihen, että esimerkiksi selvityksen kohteen harrastustoiminnan kautta syntyneet tavanomaiset ystävyys-suhteet eivät kuulu määritelmän soveltamisalan piiriin etenkin, jos toisen valtion kansalainen ei toimi selvityksen piiriin liittyviin tehtäviin vaikuttavalla alalla.

Määritelmässä ei edellytetä, että läheinen tai selvityksen kohteen kanssa yhteyksissä oleva toisen valtion kansalainen asuisi ulkomailla.

Tiedot toisen valtion kansalaisuudesta voivat tulla esille turvallisuus selvitysmenettelyssä käytettävissä olevan väestötietojärjestelmän tiedoista. Väestötietojärjestelmän tiedot eivät näiltä osin ole välttämättä kattavia ja luotettavia. Tieto toisen maan kansalaisuudesta merkitään yleensä passin ja muun henkilöllisyyttä koskevan todistuksen perusteella. Väestötietojärjestelmään merkitty henkilö ei välttämättä edes aina tiedä, että hänellä on myös toisen valtion kansalaisuus. Suomen kansalaisen saama toisen valtion kansalaisuus ilmenee väestötietojärjestelmästä vain, jos henkilö on erikseen ilmoittanut suomalaiselle viranomaiselle saamastaan toisen valtion kansalaisuudesta. Myös tilanteessa, jossa lapsi Suomessa syntyessään saa toisen vanhemman kansalaisuuden perusteella muun valtion kansalaisuuden, kansalaisuustieto ei ilmene väestötietojärjestelmästä, elleivät vanhemmat ole siitä erikseen ilmoittaneet.

Tiedot yhteyksistä toisen valtion yhteisöihin voivat tulla esille myös laajassa henkilöturvallisuus selvityksessä osana elinkeinonharjoittamista ja taloudellisia sidonnaisuuksia koskevia tietoja. Ulkomaansidonnaisuudet voivat ilmetä laajassa henkilöturvallisuus selvityksessä lisäksi silloin, kun joku läheisistä on toisen valtion kansalainen – riippumatta siitä, missä läheinen asuu. Myös perusmuotoista tai laajaa henkilöturvallisuus selvitystä laadittaessa käytössä olevasta Suojelupoliisin toiminnallisesta tietojärjestelmästä saattaa ilmetä tietoja henkilön ulkomaansidonnaisuuksista.

23 §. *Rekisteritietojen käyttö ja tarkistaminen sekä selvityksen kohteen haastattelu.* Pykälän 1 momenttia ehdotetaan täydennettäväksi siten, että selvityksen kohdetta voitaisiin haastella tietojen saamiseksi myös hänen ulkomaansidonnaisuuksistaan henkilöturvallisuus selvitystä laadittaessa riippumatta turvallisuus selvityksen tasosta (laaja, perusmuotoinen tai suppea henkilöturvallisuus selvitys).

Haastattelun perusteella saadut tiedot antaisivat toimivaltaiselle viranomaiselle mahdollisuuden laajentaa selvitysmenettely koskemaan yksityiskohtaisemmin ulkomaansidonnaisuuksia ehdotettujen uusien säännösten mukaisesti. Tässä yhteydessä on huomattava, että Suojelupoliisi voi käsitellä suppeaa henkilöturvallisuus selvitystä koskevan hakemuksen perusmuotoista henkilöturvallisuus selvitystä koskevana asiana, jos se on tarpeen valtion tai yleisen turvallisuuden varmistamiseksi. Ehdotetun 25 §:n mukaan ja siinä säädettävissä tapauksissa perusmuotoisen turvallisuus selvityksen osana voitaisiin selvittää myös ulkomaansidonnaisuuksia.

Ehdotetun *3 momentin* avulla laaja henkilöturvallisuusselvitys voisi aina koskea selvityksen kohteen ulkomaansidonnaisuuksia. Laaja henkilöturvallisuusselvitys voidaan laatia, jos selvityksen kohde työtehtävissään saa oikeuden muutoin kuin satunnaisesti käsitellä suojaustasoihin I tai II kuuluviksi luokiteltuja asiakirjoja taikka hoitaa sellaista tehtävää, jossa hän salassa pidettäviä tietoja paljastamalla tai muulla lainvastaisella teolla voi vahingoittaa valtion turvallisuutta, maanpuolustusta tai Suomen kansainvälisiä suhteita. Kysymys on siis korkeaa ja erityistä luotettavuutta vaativista ja kansallisten etujen suojaamisessa keskeisistä tehtävistä.

25 §. *Perusmuotoisen henkilöturvallisuusselvityksen tietolähteet.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi *3 momentti*, jossa määriteltäisiin, milloin perusmuotoisessa henkilöturvallisuusselvityksessä voidaan selvittää myös henkilön ulkomaansidonnaisuuksia. Ehdotuksen mukaan näin voitaisiin menetellä, jos selvitys laaditaan 19 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua tehtävää varten. Tällaisia ovat tehtävät, joissa selvityksen kohde saa oikeuden muutoin kuin satunnaisesti käsitellä sellaisia viranomaisen asiakirjoja, jotka voidaan tai tulee luokitella suojaustasoihin II–III kuuluviksi. Näissä tehtävissä on edellytettävä erityistä luotettavuutta ja riippumattomuutta. Sama koskee sellaisia tehtäviä, joissa selvityksen kohde salassa pidettäviä tietoja paljastamalla tai muulla lainvastaisella teolla voi merkittäväällä tavalla vaarantaa valtion turvallisuutta, maanpuolustusta, kansainvälisiä suhteita, poikkeusoloihin varautumista, väestönsuojelua tai yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja taikka mainittujen etujen suojaamiseksi toteutettuja turvallisuusjärjestelyjä.

Ulkomaansidonnaisuudet voitaisiin selvittää perusmuotoisen henkilöturvallisuusselvityksen osana säännönmukaisesti silloin, kun turvallisuusselvitys tehdään henkilöturvallisuusselvitystodistuksen antamiseksi kansainvälisen tietoturvallisuusvelvoitteen toteuttamiseksi kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annetun lain (588/2004) tarkoittamissa tilanteissa.

Kansainvälisen käytännön mukaisesti turvallisuusselvityksen olennainen osa on ulkomaansidonnaisuuksien ja niistä aiheutuvan painostusalttiuden selvittäminen. Säännös selkeyttäisi ja varmistaisi, että Suomen lainsäädäntö on sopusoinnussa kansainvälisten tietoturvallisuusvelvoitteiden kanssa.

Ulkomaansidonnaisuuksia koskeva selvitys voitaisiin tehdä myös henkilöstä, jota ollaan valitsemassa Maanpuolustuskorkeakoulun upseerin virkaan johtaviin opintoihin, Poliisiammattikorkeakoulun poliisitehtäviin tähtääviin opintoihin tai Ra-

ja- ja merivartiokoulun rajavartijan virkaan johtaviin opintoihin. Asianomainen oppilaitos hakee edellä tarkoitettuihin opintoihin valittavista erityissäännösten perusteella aina henkilöturvallisuusselvityksen.

Hallituksen esitykseen sisältyvät säännöshedotukset merkitsevät kokonaisuudessaan sitä, että upseerin virkaan, poliisitehtäviin ja rajavartijaksi valittavien tausta, mukaan lukien heidän ulkomaansidonnaisuutensa, tulevat aina selvitettyksi henkilöturvallisuusselvitysmenettelyssä jo ennen kuin he pääsevät koulutukseen. Näin menetellen voidaan jo ennakolta vähentää riskiä, että tehtäviin valikoituisi henkilöitä, jotka eivät voi sidonnaisuuksista vapaana hoitaa tehtäviään. Menettely on lisäksi tarkoituksenmukainen paitsi koulutusresurssien tarkoituksenmukaisen käytön, myös henkilöiden oman ajankäytön ja aseman kannalta.

Ulkomaansidonnaisuudet voitaisiin selvittää osana perusmuotoista henkilöturvallisuusselvitystä selvityksen kohteen suostumuksella myös silloin, kun toimivaltainen viranomaiskatsoo sen olevan tarpeen selvitystä laadittaessa esille tulleiden tietojen ja selvityksen kohteena olevan tehtävän kannalta. Toimivaltaiselle viranomaiselle annettavaksi ehdotettu toimivaltuus on tärkeää lain toimivuuden varmistamiseksi erilaisissa tilanteissa. Kysymys voi valtionhallinnon tehtävien lisäksi olla kysymys esimerkiksi sellaisista yksityissektorin toimintaa liittyvistä tehtävistä, joihin kohdistuu yritysvakoilua lain 22 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa. Selvityksen kohteen suostumusta koskeva erityissäännös olisi tarpeen, koska selvityksen laajeneminen laaja-alaiseksi ei ole välttämättä ollut tiedossa menettelyn aikaisemmassa vaiheessa. Jos säännöksessä tarkoitettuun tilanteeseen on jo varauduttu ja selvityksen kohde on antanut siihen nimenomaisen suostumuksensa, ei uutta suostumusta enää tarvita. Suostumus voidaan merkitä myös henkilön antamaan ulkomaansidonnaisuuksiaan koskevaan henkilötietolomakkeeseen.

27 §. *Laajan henkilöturvallisuusselvityksen tietolähteet.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 kohta, jonka mukaan laajaa henkilöturvallisuusselvitystä laadittaessa voidaan sen lisäksi, mitä 25 §:ssä säädetään, selvittää tiedot selvityksen kohteen ulkomaansidonnaisuuksia. Ehdotus merkitsisi, että ulkomaansidonnaisuuksien selvittäminen olisi säännönmukainen osa laajaa henkilöturvallisuusselvitystä.

28 §. *Henkilötietolomake ja siinä ilmoitettujen tietojen tarkistaminen.* Pykälä muutettaisiin lakiteknisistä syistä kokonaan. Asiasisällöltään uutta olisi 1 momentin 4

kohta, jossa veloitettaisiin selvityksen kohde antamaan henkilötietolomakkeella tiedot ulkomaansidonnaisuuksistaan. Tällaisia tietoja olisivat ulkomaansidonnaisuuksia koskeva määritelmä (3 § 1 mom. 9 a kohta) huomioon ottaen tiedot sidonnaisuuksista toiseen valtioon ja sen kansalaisiin ja yhteisöihin, kuten nykyiset ja aikaisemmat kansalaisuudet sekä toimiminen toisen valtion palveluksessa samoin kuin tiedot henkilön läheisistä, jotka ovat toisen valtion kansalaisia, sekä muista selvityksen perusteen kannalta merkityksellisistä jatkuvista, kiinteistä ja läheisistä yhteyksistä toiseen maan kansalaisiin.

Myös 2 momentin 4 kohta olisi asiasisällöltään uusi. Se koskee toimivaltaisen viranomaisen oikeutta saada tietoja henkilölomakkeessa ilmoitettujen tietojen tarkistamiseksi ulkopuolisista tietolähteistä. Se oikeuttaisi toimivaltaisen viranomaisen hankkimaan ulkomaansidonnaisuuksia koskevien tietojen tarkistamista varten tietoja sellaisesta maasta tai kansainväliseltä toimielimeltä, josta toimivaltainen viranomainen voi saada tietoja turvallisuusselvityksen laadintaa varten kansainvälisen sopimuksen tai säädöksen perusteella. Tiedonsaantioikeus perustuu tässä tilanteessa kansainvälisiin sopimuksiin, jotka on saatettu voimaan kansallisella lainsäädännöllä. Tämän vuoksi tietojen hankkiminen ei edellyttäisi selvityksen kohteen erillistä suostumusta. Henkilöturvallisuusselvitystä ei laadita ilman selvityksen kohteen suostumusta. Suostumusasiakirjasta tulee turvallisuusselvityslain 5 §:n 2 momentin mukaan käydä ilmi, että selvityksen kohde on ennen suostumuksen antamista saanut tiedon turvallisuusselvityksen ja luotettavuuden seurannan tarkoituksesta ja niiden käytöstä, turvallisuusselvitykseen ja sen seurantaan liittyvästä tietojenkäsittelystä sekä oikeudestaan saada tieto selvityksen sisällöstä.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan 1 momentin säännöksiä ulkomaansidonnaisuuksien ilmoittamisesta samoin kuin 2 momentin 4 kohdan säännöstä toimivaltaisen viranomaisen käytettävissä olevista tietolähteistä sovellettaisiin myös silloin, kun selvityksen kohteen ulkomaansidonnaisuuksia selvitetään osana perusmuotoista henkilöturvallisuusselvitystä. Säännös on tarpeen selvityksen kohteen ilmoitusvelvollisuuden ja sen laajuuden määrittelyn vuoksi. Toimivaltainen viranomainen voisi vastaavasti hankkia ulkomaan viranomaiselta tietoja myös perusmuotoiseen henkilöturvallisuusselvityksen laatimiseksi silloin, kun selvitys koskee perusmuotoista henkilöturvallisuusselvitystä.

28 a §. *Ulkomaansidonnaisuuksia koskevat ilmoitus- ja tiedonantovelvollisuudet.* Henkilö, josta on laadittu laaja henkilöturvallisuusselvitys, olisi ehdotetun *1 momentin* mukaan velvollinen ilmoittamaan selvityksen laatineelle viranomaiselle uusista tai muuttuneista ulkomaansidonnaisuuksistaan ilman aiheetonta viivytystä. Sama koskisi henkilöä, jonka ulkomaansidonnaisuuksista on laadittu selvitys osana perusmuotoista henkilöturvallisuusselvitystä. Säännös on tarpeen henkilön luotettavuuden seurannan toteuttamiseksi.

Turvallisuusselvityslain 54 §:n 1 momentin mukaan turvallisuusselvitys voidaan selvityksen laatineen viranomaisen aloitteesta uusia muun muassa silloin, jos selvityksen kohteen olosuhteissa on tapahtunut sellainen muutos, joka olisi otettava selvitystä laadittaessa huomioon. Ulkomaansidonnaisuuksia koskevasta muutosilmoituksesta voi ilmetä sellainen olosuhteen muutos, jonka johdosta selvityksen laatinut viranomainen voisi uusia turvallisuusselvityksen, mikäli arvioi, että muutoksella on merkitystä henkilön edellytyksiin hoitaa tehtäväänsä riippumattomasti ja luotettavasti.

Ilmoitusvelvollisuutta ei olisi, jos henkilöturvallisuusselvitys tai sen perusteella annettu henkilöturvallisuusselvitystodistus ei enää ole voimassa. Henkilöturvallisuusselvitys ja -todistus ovat turvallisuusselvityslain 53 §:ssä säädetyn pääsäännön mukaan voimassa enintään viisi vuotta.

Ehdotetun *2 momentin* mukaan toimivaltaisen viranomaisen olisi toimitettava sen saamat selvityksen kohteen ulkomaansidonnaisuuksistaan ilmoittamat tiedot turvallisuusselvityksen hakijalle. Säännös on katsottu tarpeelliseksi sen varmistamiseksi, että nimittävällä viranomaisella olisi riittävä tietopohja nimitysharkintaansa varten.

28 b §. *Toimivaltaisen viranomaisen ulkomaansidonnaisuuksia koskeva tiedonantovelvollisuus.* Ehdotetun pykälän tarkoituksena on varmistaa, että selvityksen kohteen ulkomaansidonnaisuuksistaan antamat tiedot sekä tarvittaessa niissä tapahtuneet muutokset tulisivat myös työnantajan tietoon.

Ehdotetun *1 momentin* mukaan toimivaltaisen viranomaisen olisi toimitettava sen saamat selvityksen kohteen ulkomaansidonnaisuuksistaan ilmoittamat tiedot turvallisuusselvityksen hakijalle.

Ehdotetun *2 momentin* mukaan toimivaltainen viranomainen voisi selvityksen kohteen ulkomaansidonnaisuuksissaan tapahtuneista muutoksista antaman ilmoituk-

sen johdosta tekemänsä arvion perusteella kiinnittää henkilöturvallisuusselvityksen hakijana toimineen huomiota seikkoihin, joilla voi olla merkitystä tehtävän riippumattoman ja muutoinkin luotettavan hoitamisen kannalta. Toimivaltaiset viranomaiset harkitsisivat ilmoituksen tekemistä samalla tavalla kuin turvallisuusselvityksen lopputulosta harkitessaan.

Ilmoitus ulkomaansuhteissa tapahtuneista muutoksista voidaan tehdä enimmillään lähes viisi vuotta sen jälkeen, kun selvityksen kohdetta koskeva henkilöturvallisuusselvitys on laadittu. Tämän vuoksi ei ole tarkoituksenmukaista eikä henkilötietojen suojan kannalta asianmukaista, että ilmoitus aina tehtäisiin turvallisuusselvityksen hakijalle. Toimivaltaisen viranomaisen olisi ennen 2 momentissa tarkoitettujen tietojen ilmoittamista selvitettävä, toimiiko selvityksen kohde edelleen henkilöturvallisuusselvityksen hakijana olleen työnantajan palveluksessa tai hakijan toimeksiantosta suoritettavissa tehtävissä taikka onko hän opiskelijana hakijana toimineessa oppilaitoksessa (3 mom.).

Turvallisuusselvityslaille pyritään välttämään tilanteita, joissa samasta henkilöstä laaditaan lyhyin väliajoin uusi henkilöturvallisuusselvitys. Tämän toteuttamiseksi ministeriöillä on lain mukaan mahdollisuus nimitysharkintaansa varten käyttää turvallisuusselvitysrekisteriä sen tarkastamiseksi, että henkilöllä on voimassa oleva henkilöturvallisuusselvitys. Jos henkilö valitaan, turvallisuusselvitysrekisteriin tehdään merkintä henkilön valitsemisesta. Tämä otettaisiin huomioon ehdotetussa 4 momentissa. Toimivaltainen viranomainen ilmoittaisi merkinnän tehneelle ministeriölle 2 momentissa säädettävällä tavalla riippumatta siitä, mikä organisaatio on ollut turvallisuusselvityksen hakijana, jollei palvelussuhdetta ole ilmoitettu päättyneeksi.

42 §. *Turvallisuusselvityksen vaikutukset ja sen sisältö.* Pykälän 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että viranomainen voisi kiinnittää hakijan huomiota sellaisiin selvityksen kohteen ulkomaansidonnaisuuksista tekemiinsä havaintoihin, joilla voi olla merkitystä selvityksen perusteena olevan tehtävän riippumattoman ja muutoinkin luotettavan hoitamisen kannalta.

Ulkomaansuhteiden arvioinnin piirissä ovat kaikki ehdotetun lain 3 §:ssä tarkoitettut tiedot. Näitä ovat muun ohella tiedot selvityksen kohteen aikaisemmista ja nykyisistä kansalaisuuksista. Kansalaisuutta koskevat tiedot eivät ole arvioinnissa painoarvoltaan aina samanlaisia. Luotettavuuden arvioinnissa olennaista on, voiko toisen valtion kansalaisuudesta johtua selvityksen kohteen joutuminen painostetuksi,

mikä puolestaan merkitsee sitä, että kaksoiskansalaisuuden vaikutus voi vaihdella sen mukaan, minkä valtion kansalaisuudesta on kysymys.

Euroopan unionin turvallisuussäännöissä edellytetyn ulkomaansidonnaisuuksien selvittämisen ulkopuolelle jätetään EU-kansalaisuus eli tilanteet, joissa henkilöllä on toisen jäsenmaan kansalaisuus. Tämä on luonteva lähtökohta myös turvallisuusselvitysmenettelyssä. Muutoinkin on selvää, että tilanteissa, joissa henkilön toinen kansalaisuus on sellaisen valtion kansalaisuus, joka on demokraattinen oikeusvaltio, kaksoiskansalaisuudella yksistään ei vahvan pääsäännön mukaan olisi yleensä merkitystä. Merkitystä voi olla myös sillä, tunnustaako toinen valtio kaksoiskansalaisuuden vai ei ja minkälaisia sellaisia velvoitteita toisen valtion laissa säädetään kansalaisille, jotka voivat olla ristiriidassa hänen tehtäviensä kanssa Suomessa.

Se, että selvityksen kohteen läheinen on toisen valtion kansalainen, voi arvioinnissa olla merkityksellinen erityisesti silloin, kun nämä henkilöt voivat olla suojattomia sellaisia toimijoita vastaan, joiden tarkoitusperät voivat muodostaa riskin Suomen turvallisuuseduille ja jotka voivat kiristämällä, uhkaamalla tai muutoin painostamalla vaikuttaa selvityksen kohteeseen.

Ulkomaansidonnaisuuksia harkittaessa arvioidaan, voivatko ulkomaansidonnaisuudet olla sellaisia, että ne todennäköisesti voivat merkitä riskiä henkilön joutumisesta työtehtävissään tai niiden vuoksi alttiiksi painostukselle tai johtavan henkilön lojaalisuutta vaarantaviin eturiitatilanteisiin. Riippumattomuus ei kaikissa tilanteissa liity henkilön henkilökohtaisiin ominaisuuksiin eikä arvioinnissa siten ole kysymys hänen henkilökohtaisista ominaisuuksista tai henkilöstä sinänsä, vaan enemmänkin hänen olosuhteistaan ja tilanteestaan. Joissakin valtioissa korostetaan ulkomaansidonnaisuuksien huomioon ottamisen merkitystä asianomaisen oman aseman ja suojaamisen kannalta. Näkökulma liittyy ajatukseen henkilön joutumisesta omasta toiminnastaan riippumatta eturistitilanteeseen, jossa hänen läheisiään uhataan väkivallalla tai henkilöä muutoin painostetaan toimimaan työtehtäviinsä liittyvien velvollisuuksiensa vastaisesti.

Ulkomaansidonnaisuuksien arviointiin vaikuttaa selvityksen perusteena oleva tehtävä. Ulkomaansidonnaisuuksilla voi siten turvallisuus selvityksen lopputulosta harkittaessa olla tavanomaista suurempi merkitys ja painoarvo silloin, kun selvityksen kohde saa työtehtävissään kaikista arkaluonteisimpia kokonaisturvallisuutta koskevia ja siihen vaikuttavia salassa pidettäviä tietoja.

Ehdotettu säännös on välttämätön turvallisuusselvityksiä laativien viranomais-ten toimivaltuuksien selkeyttämiseksi ulkomaansidonnaisuuksia selvitetessä ja selvityksen lopputulosta harkittaessa ja siitä ilmoitettaessa. Turvallisuusselvityslain mukaan pääsääntönä on, ettei viranomaisella saa sisällyttää henkilöturvallisuusselvitykseen arviota selvityksen kohteen nuhteettomuudesta, luotettavuudesta tai sopivuudesta virkaan tai tehtävään.

Kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annetun lain mukainen henkilöturvallisuusselvitystodistus perustuu Suojelupoliisin tai Pääesikunnan laatimaan henkilöturvallisuusselvitykseen, minkä lisäksi todistuksen antamisesta päättävälle kansalliselle turvallisuusviranomaiselle on mainitun lain 11 §:n mukaan salassapitosäännösten estämättä toimitettava todistuksen antamista ja siihen liittyvää harkintaa varten tieto kaikista selvityksen laadinnassa ilmi tulleista selvityksen kohdetta koskevista seikoista. Kansallisen turvallisuusviranomaisen käytössä on siten myös ehdotetussa säännöksessä tarkoitetut tiedot.

1.3 Laki Maanpuolustuskorkeakoulusta

16 §. *Kelpoisuus korkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin sekä upseerin virkaan johtaviin opintoihin asetettavat lisävaatimukset.* Upseerin virkaan johtaviin opintoihin otettavalta vaadittaviin lisävaatimuksiin ehdotetaan *3 momenttiin* otettavaksi uusi 3 a kohta valittavan nuhteettomuudesta, riippumattomuudesta ja luotettavuudesta muutoinkin. Ehdotuksen mukaan valittavan tulee olla puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen tehtävissä edellytettävällä tavalla nuhteeton ja luotettava ja että hänellä ei ole sellaisia sidonnaisuuksia, jotka vaarantavat tehtävien asianmukaista ja riippumatonta hoitamista. Samalla on selvyuden vuoksi täsmennettävä momentin 3 kohtaa siten, että se koskisi enää vain valittavan terveydentilaan kohdistuvia vaatimuksia.

1.4 Laki rajavartiolaitoksen hallinnosta

26 §. *Rajavartijan peruskurssille valitseminen.* Rajavartijan peruskurssille valintakriteereitä koskevaan *1 momenttiin* ehdotetaan otettavaksi uusi 3 a kohta, jonka mukaan valittavan tulee olla rajavartiolaitoksen tehtävissä edellytettävällä tavalla nuhteeton ja luotettava ja että hänellä ei ole sellaisia sidonnaisuuksia, jotka vaarantavat tehtävien

asianmukaista ja riippumatonta hoitamista. Samalla on selvytyden vuoksi täsmennettävä momentin 3 kohtaa siten, että se koskee vain valittavan terveydentilaan kohdistuvia vaatimuksia.

1.5 Laki poliisin ammattikorkeakoulusta

24 §. *Poliisimieheksi koulutettaville asetettavat lisävaatimukset.* Pykälän 1 momentin 3 kohtaa ehdotetaan muotoiltavaksi uudelleen siten, että siitä nykyistä monipuolisemmin ilmenisivät kokonaisturvallisuudesta johtuvat vaatimukset. Ehdotuksen mukaan koulutukseen valittavan tulee olla poliisin tehtävissä edellytettävällä tavalla nuh-teeton ja luotettava ja että hänellä ei ole sellaisia sidonnaisuuksia, jotka vaarantavat tehtävien asianmukaista ja riippumatonta hoitamista.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että asetuksenantovaltuus ei enää koskisi henkilön luotettavuutta koskevista vaatimuksista säätämistä. Näistä seikoista säädetään esityksen mukaan lailla.

2. Tarkemmat säännökset

Ehdotettujen lakien nojalla ei ole tarkoitus antaa alemman asteisia säännöksiä. Uudistuksen tavoitteiden toteuttamiseen liittyy kuitenkin asiallisesti turvallisuusselvityslain 16 §:n nojalla annettava valtioneuvoston asetus valtionhallinnon viranomaisen velvollisuudesta hakea henkilöturvallisuusselvitys. Asetus on valmistella ja tarkoitus saattaa voimaan samanaikaisesti tai välittömästi tässä esityksessä säädettäviksi ehdotettujen lakien kanssa.

3. Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Kansalaisuusvaatimukset

Esityksessä ehdotetaan tarkistettavaksi valtion virkamieslain sääntelyä niistä viroista, joihin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Suomen kansalaisen mahdolliset muut kansalaisuudet eivät olisi esteenä tällaiseen virkaan nimittämiseksi. Ehdotukset ovat merkityksellisiä perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussääntelyn sekä perustuslain 125 §:n virkojen kelpoisuusvaatimuksia koskevan sääntelyn kannalta.

Perustuslain 6 §:n 2 momentin mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Kuten ilmaisusta ”muu henkilöön liittyvä syy” ilmenee, kiellettyjen erotteluperusteiden luettelo ei ole tyhjentävä. Kansalaisuus on perustuslakivaliokunnan vakiintuneen tulkinnan mukaan yksi kohdassa tarkoitettu erotteluperuste (PeVL 26/2010 vp, s. 2, PeVL 13/2009 vp, s. 2, PeVL 11/2009 vp, s. 7).

Syrjintäkieltosäännöksellä ei ole kielletty kaikenlaista erontekoa ihmisten välillä, vaikka erottelu perustuisi säännöksessä nimenomaan mainittuun syyhyn. Olennaista on, voidaanko erottelu perustella perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävällä tavalla. Perustuslakivaliokunnan käytännössä on erottelun hyväksyttävyyden lisäksi kiinnitetty huomiota valitun keinon oikeasuhtaisuuteen (PeVL 23/2012 vp, s. 2, PeVL 60/2010 vp, s. 3).

Lailla voidaan perustuslain 125 §:n 1 momentin mukaan säätää, että määrättyihin julkisiin virkoihin tai tehtäviin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Sanonnalla ”määrätty” julkinen virka tai tehtävä on ilmaistu periaate, jonka mukaan kansalaisuusvaatimuksia tulisi asettaa vain rajoitetusti ja perustellusta syystä. (HE 1/1998 vp, s. 180). Perustuslakivaliokunnan käytännössä on katsottu, että kansalaisuusvaatimus voidaan säätää kelpoisuusehdoksi sellaiseen virkaan, johon kuuluu merkittävää julkisen vallan käyttämistä (mm. PeVL 38/2013 vp, PeVL 19/2005 vp ja PeVL 28/2004 vp). Julkisen vallan käytön ydinalueeseen kuuluvat esimerkiksi poliisitoimi, tuomioistuineläytöksen lainkäyttötoiminta, ulosottotoimi ja verotus sekä viranomaisen oikeus määrätä ulkopuolisille virallisia seuraamuksia (esim. uhkasakko). Julkisen vallan alaa ei voida kuitenkaan tyhjentävästi määritellä (HE 1/1998 vp, s. 74/II).

Perustuslakivaliokunnan käytännössä merkittävää julkisen vallan käyttämistä on katsottu kuuluvan muun muassa seuraaviin virkoihin: tuomarin virka (PeVL 13/1999 vp), poliisimiehen virka (PeVL 28/2004 vp, PeVL 38/2013 vp) ja rajavartiolaitoksen virka (PeVL 19/2005 vp). Perustuslakivaliokunta on pitänyt hyväksyttävänä säätää

kansalaisuusvaatimus myös poliisimiehen virkaan ja rajavartiolaitoksen virkaan koulutettaville (PeVL 28/2004 vp, PeVL 10/2005 vp). Perustuslakivaliokunta perusteli Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen upseerien tehtävään koulutettaville asetettavaksi ehdotetun kansalaisuusvaatimuksen hyväksyttävyyttä nimenomaan näiden tehtävien merkityksellisyydellä kansakunnan yleisen turvallisuuden kannalta (PeVL 31/2008 vp).

Ehdotettuun valtion virkamieslain 7 §:ään otettaisiin ajantasaistettu ja osin laajennettu luettelo niistä viroista, joihin valittavilta edellytetään Suomen kansalaisuutta. Näissä viroissa hoidetaan joko tehtäviä, joihin kuuluu merkittävää julkisen vallan käyttämistä tai jotka ovat merkityksellisiä myös kansallisen turvallisuuden kannalta. Virkojen luonnetta tältä kannalta on tarkemmin arvioitu kunkin viran osalta edellä yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Perustuslain 125 §:n 2 momentin mukaan yleiset nimitysperusteet julkisiin virkoihin ovat taito, kyky ja koeteltu kansalaiskunto. Koetellulla kansalaiskunnolla tarkoitetaan yleisessä kansalaistoiminnassa saatuja viran hoidon kannalta merkityksellisiä ansioita sekä nuhteetonta käytöstä. Sanalla kansalaiskunto ei viitata Suomen kansalaisuuteen. Nimitysperusteita on tulkittava yhteydessä asianomaisen viran yleisiin ja erityisiin kelpoisuusvaatimuksiin, joihin liittyen on otettava huomioon myös viran nimi ja tehtäväpiiri sekä virkaan kuuluvat konkreettiset työtehtävät (HE 1/1998 vp).

Hallituksen esityksen lähtökohtana on ollut, että henkilön nuhteettomuuden, riippumattomuuden ja luotettavuuden arviointi täytettävänä olevan virassa edellytettävällä tavalla on osa nimitysharkintaa ja että tähän nimitysharkintaan voi vaikuttaa myös henkilön ulkomaansidonnaisuudet (1. lakiehdotus, 8 c § 1 mom.). Viranomaiselle säädettävä velvollisuus varmistaa virkaan nimitettävän nuhteettomuus konkretisoi osaltaan perustuslain 125 §:n 2 momentin säännöksiä virkamieheltä edellytettävästä koetellusta kansalaiskunnosta.

Henkilöitä, heidän sidonnaisuuksiaan ja tilannettaan muutoinkin sekä kyseessä olevan viran asettamia vaatimuksia arvioitaisiin tapauskohtaisesti ja kokonaisvaltaisesti. Siten esimerkiksi kaksoiskansalaisuus ei merkitsisi yleistä estettä nimitykselle eikä kysymys siten olisi yleisestä kaksoiskansalaisuuteen perustuvasta virkakiellosta. Ehdotetulla sääntelyllä on hyväksyttävä, valtion turvallisuuteen olennaisella tavalla kytkeytyvä tavoite, minkä lisäksi siinä on otettu huomioon oikeasuhtaisuusperiaat-

teen asettamat vaatimukset. Tämän vuoksi hallitus katsoo, että esitys on sopusoinnussa perustuslain 6 §:ssä säädetyn yhdenvertaisuusperiaatteen kanssa.

Turvallisuusselvitysmenettely

Ulkomaansidonnaisuudet selvitetäisiin turvallisuusselvitysmenettelyssä, jota koskevat säännökset on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 3/2014). Ehdotettua sääntelyä on arvioitava myös perustuslain 10 §:n 1 momentin kannalta. Momentissa turvataan jokaisen yksityiselämä ja edellytetään, että henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslain lakiviittaus henkilötietojen suojasta edellyttää perusoikeusuudistuksen tarkoituksen mukaisesti lainsäätäjän säätävän tästä oikeudesta, mutta se jättää sääntelyn yksityiskohdat lainsäätäjän harkintaan. Tällainen perusoikeussäännös sitoo lainsäätäjän sisällöllistä harkintaa vähemmän kuin sen tapainen sääntelyvarauksen sisältävä säännös, jossa perusoikeuden todetaan olevan olemassa sen mukaan kuin lailla säädetään. Lainsäätäjän liikkuma-alaa rajoittaa kuitenkin se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy samassa momentissa lähtökohtaisesti suojatun yksityiselämän piiriin.

Henkilön ulkomaansidonnaisuuksia voidaan jo nykyisin tietyiltä osin selvittää osana henkilöturvallisuusselvitystä. Lakia täydennettäisiin kuitenkin siten, että ulkomaansidonnaisuuksia koskeva selvitys voitaisiin toteuttaa nykyistä kattavammin aina osana laajaa turvallisuusselvitystä sekä laissa säädettävissä tapauksissa myös osana perusmuotoista henkilöturvallisuusselvitystä (2. lakiehdotus, 25 ja 27 §). Tämä merkitsee, että säännökset koskivat henkilöitä, joita ollaan valitsemassa tehtäviin, joissa henkilö saa käsitellä korkeimpiin suojatasoluokkiin kuuluvia kansallisten etujen suojaamiseksi salassa pidettäviksi säädettyjä tietoja ja joissa muutoin edellytetään erityistä luotettavuutta. Sääntelylle on siten hyväksyttävä peruste.

Henkilötietojen rajoitusten on oltava suhteellisuusvaatimuksen mukaisia. Ehdotetussa turvallisuusselvityslaissa selvityksen kohteen henkilötietolomakkeella annettaviin tietoihin kuuluisivat myös tiedot hänen sellaisista jatkuvista, kiinteistä ja läheisistä yhteyksistä toisen valtion kansalaiseen (1. lakiehdotus, 28 § ja 3 §). Tiedonantovelvollisuus koskisi vain tietoja, jotka ovat merkityksellisiä selvityksen perusteena olevan tehtävän kannalta. Rajauksen vuoksi sääntelyn voitaneen katsoa olevan suhteellisuusperiaatteen mukaista.

Turvallisuusselvityslakia täydennettäisiin siten, että toimivaltainen viranomainen voisi turvallisuusselvityksessä kiinnittää turvallisuusselvityksen hakijan (tavallissimmin nimittävä viranomainen) huomiota sellaisiin selvityksen kohteen ulkomaansidonnaisuuksista tekemiinsä havaintoihin, joilla voi olla merkitystä selvityksen kohteen perustana olevan tehtävän riippumattoman ja muutoinkin luotettavan hoitamisen kannalta (2. lakiehdotus, 42 §).

Säännös olisi välttämätöntä sen varmistamiseksi, että nimittävällä viranomaisella olisi nimitysharkinnassaan tarvittava tietopohja valtion turvallisuutta ja muita keskeisiä yleisiä etuja vaarantavien toimien ennalta ehkäisemiseksi. Sääntelyn rajoittaminen turvallisuusselvityslaisissa määriteltyjen keskeisten etujen suojaamisen vaatimalla tavalla on sopusoinnussa suhteellisuusvaatimuksen kanssa.

Perustuslakivaliokunta on pitänyt suhteellisuusvaatimuksen kannalta erityisen merkityksellisenä, millaiseksi laissa järjestetään sen henkilön asema, jota koskevasta tiedoista turvallisuusselvitys tehdään (PeVL 21/2001 vp, s. 3/II). Perustuslakivaliokunnalla ei näiltä ollut huomauttamista selvityksen kohteen asemaa ja oikeuksia koskevaan sääntelyyn turvallisuusselvityslakia säädettäessä eikä näitä säännöksiä ehdotetaan tässä yhteydessä muutettaviksi.

Esityksessä ehdotetun sääntelyn tarkoituksena on turvata valtion turvallisuutta ja poikkeuksellisen painavia yhteiskunnallisia etuja. Sääntelylle on siten olemassa perustuslain edellyttämä hyväksyttävä yhteiskunnallinen intressi.

4. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan viimeistään vuoden 2018 alussa.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

valtion virkamieslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti:

muutetaan valtion virkamieslain (750/1994) 7 § ja 8 c §, sellaisena kuin ne ovat, 7 § osaksi laeissa 281/2000, 176/2003, 901/2009, 1322/2009, 470/2011 ja 894/2011 sekä 8 c § laissa 735/2014, seuraavasti:

7 §

Seuraaviin virkoihin ja määräaikaiseen virkasuhteeseen voidaan nimittää vain Suomen kansalainen:

- 1) oikeuskanslerin ja apulaisoikeuskanslerin virka sekä oikeuskanslerinviraston kansliapäällikön ja esittelijäneuvoksen, osastopäällikkönä virka;
- 2) ministeriön valtiosihteerin virka, valtiosihteerin kansliapäällikkönä ja kansliapäällikön virka, ministeriön osastopäällikön ja sitä vastaava tai ylempi virka, ministeriön apulaisosastopäällikön ja toimistopäällikön virka, muu yksikön päällikön virka sekä ministerin erityisavustajan määräaikainen virkasuhde;
- 3) ministeriön virka, jonka tehtäviin kuuluu toimia ministeriön valmiuspäällikkönä tai jonka tehtäviin kuuluu valmius- ja varautumistehtäviä;
- 4) ministeriön ja poliisihallinnon virka, jonka tehtäviin kuuluu muutoin kuin satunnaisesti käsitellä suojaustasoihin I tai II kuuluviksi luokiteltuja asiakirjoja;
- 5) ulkoasiainhallinnon virka;
- 6) sisäministeriön toimialan viraston päällikön välittömänä alaisena toimivan päällikön tai johtajan virka;
- 7) puolustusministeriön virka;
- 8) valtiovarainministeriön ja Väestökisterikeskuksen virka, johon kuuluu tieto- ja kyber turvallisuuden olennaisesti vaikuttavia tehtäviä;
- 9) työ- ja elinkeinoministeriön johtavan asiantuntijan virka, jonka tehtäviin kuuluu käsitellä ulkomaisten yritysostojen seurannasta annetussa laissa (172/2012) tarkoitettuja tietoja;
- 10) viraston päällikön virka;
- 11) tuomarin virka sekä virka, johon kuuluu syyttäjän tai ulosottomiehen tehtäviä;
- 12) Rajavartiolaitoksen virka;

- 13) poliisilaissa (872/2011) tarkoitettu poliisimiehen virka sekä Suojelupoliisin muu kuin poliisimiehen virka;
- 14) Puolustusvoimien virka;
- 15) Tullin virka, johon kuuluu oikeus pidättämiseen tai Suomen alueellisen koskemattomuuden valvontaan ja turvaamiseen osallistuminen taikka Tullin toimialaan kuuluvia rikostutkinta- ja valvontatehtäviä;
- 16) aluehallintoviraston pelastustoimen ja varautumisen tehtäviä hoitavan vastuualueen päällikön virka;
- 17) Tullin pääjohtajan välittömänä alaisena toimivan johtajan virka sekä Väestörekisterikeskuksen ylijohtajan välittömänä alaisena toimivan johtajan virka;
- 18) maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan tietotekniikkapalvelukeskuksen ylijohtajan virka, Maanmittauslaitoksen paikkatietokeskuksen ylijohtajan virka, Maanmittauslaitoksen tuotantotoimintayksikön ylijohtajan virka sekä Metsähallituksen erävalvonnasta annetussa laissa (1157/2005) tarkoitettu erätarkastajan virka;
- 19) Liikenteen turvallisuusviraston, Liikenneviraston, Viestintäviraston sekä Ilmatieteen laitoksen pääjohtajan välittömänä alaisena toimivan johtajan tai ylijohtajan virka sekä virka, jonka tehtäviin kuuluu valmius- ja varautumistehtäviä.
- 20) Energiaviraston ylijohtajan välittömänä alaisena toimivan johtajan virka sekä Kilpailu- ja kuluttajaviraston kuluttajavastuualueen päällikön virka.

Mitä 1 momentissa säädetään virkaan nimittämisestä, sovelletaan myös nimitettäessä henkilö 9 §:n 1 momentin nojalla hoitamaan 1 momentissa tarkoitettuun virkaan kuuluvia tehtäviä määräaikaisessa virkasuhteessa.

8 c §

Viranomaisen on nimitysharkinnassa käytettävissään olevin keinoin varmistettava, että nimitettävä henkilö on nuhteeton ja että hänellä ei ole virkaan kuuluvien tehtävien asianmukaista hoitoa vaarantavia sidonnaisuuksia ja että hänellä on muutoinkin edellytykset hoitaa tehtävänsä luotettavasti.

Virkaan nimittämisen edellytyksenä on, jos niin valtioneuvoston asetuksella säädetään, että virkaan nimitettävä on saanut turvallisuusselvityslaisissa tarkoitettun henkilöturvallisuusselvitystodistuksen.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää 2 momentissa tarkoitettusta henkilöturvallisuusselvitystodistusta koskevasta vaatimuksesta, jos virkaan nimitettävällä on oikeus muutoin kuin satunnaisesti käsitellä suojaustasoihin I tai II luokiteltuja asiakirjoja tai jos hänen on muutoin tarkoitus toimia tehtävässä, jossa sen luonteen vuoksi edellytetään erityistä luotettavuutta.

2.

Laki

turvallisuusselvityslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti:

muutetaan turvallisuusselvityslain (726/2014) 23 §:n 1 ja 3 momentti, 27 §, 28 §:n 1 ja 2 momentti ja 42 §:n 3 momentti, sekä
lisätään 3 §:n 1 momenttiin uusi 9 a kohta, 25 §:ään uusi 3 momentti ja lakiin uusi 28 a §, seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

9 a) *ulkomaansidonnaisuuksilla* tietoja selvityksen kohteen sidonnaisuuksista toiseen valtioon ja sen kansalaisiin ja yhteisöihin, kuten nykyisistä ja aikaisemmista kansalaisuuksista sekä toimimisesta toisen valtion palveluksessa samoin kuin läheisistään, jotka ovat toisen valtion kansalaisia, samoin kuin muista selvityksen perusteena olevan tehtävän kannalta merkityksellisistä jatkuvista, kiinteistä ja läheisistä yhteyksistä toisen valtion kansalaisiin;

4 luku

Henkilöturvallisuusselvitys

23 §

*Rekisteritietojen käyttö ja tarkistaminen
sekä selvityksen kohteen haastattelu*

Henkilöturvallisuusselvitys tehdään tarkistamalla henkilöä koskevat rekisteritiedot tässä luvussa säädetyllä tavalla sekä tarvittaessa selvityksen kohdetta haastatteleamalla hänen yleisistä olosuhteistaan, ulkomailla oleskelustaan ja hänen ulkomaansidonnaisuuksistaan sekä muista sellaisista seikoista, joilla on erityistä merkitystä arvioitaessa hänen riippumattomuuttaan ja luotettavuuttaan muutoinkin selvityksen perustana olevan tehtävän kannalta.

Laajaa henkilöturvallisuusselvitystä laadittaessa voidaan selvittää myös selvityksen kohteen taloudellista asemaa sekä hänen ulkomaansidonnaisuuksiaan samoin kuin hänen läheisiään laatimalla läheisestä perusmuotoinen henkilöturvallisuusselvitys noudattaen, mitä 25 §:ssä säädetään.

25 §

Perusmuotoisen henkilöturvallisuusselvityksen tietolähteet

Perusmuotoisessa turvallisuusselvityksen osana voidaan selvittää henkilön ulkomaansidonnaisuudet, jos selvitys laaditaan edellä 19 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua tehtävää taikka kansainvälisen tietoturvallisuusvelvoitteen toteuttamista varten tai henkilöstä, jota ollaan valitsemassa Maanpuolustuksen korkeakoulun upseerin virkaan johtaviin opintoihin, Poliisiammattikorkeakoulun poliisitehtäviin tähtääviin opintoihin tai Raja- ja merivartiokoulun rajavartijan virkaan johtaviin opintoihin.

Ulkomaansidonnaisuudet voidaan selvittää selvityksen kohteen suostumuksella myös silloin, kun toimivaltainen viranomainen katsoo sen olevan tarpeen selvitystä laadittaessa esille tulleiden tietojen ja selvityksen perusteena olevan tehtävän kannalta.

27 §

Laajan henkilöturvallisuusselvityksen tietolähteet

Laajaa henkilöturvallisuusselvitystä laadittaessa voidaan sen lisäksi, mitä 25 §:ssä säädetään, selvittää tiedot selvityksen kohteena olevan henkilön:

- 1) elinkeinotoiminnasta tai osallistumisesta siihen;
- 2) varallisuudesta ja veloista sekä muista taloudellisista sidonnaisuuksista;
- 3) perhe- ja sukulaisuussuhteista;
- 4) ulkomaansidonnaisuuksista.

28 §

Henkilötietolomake ja siinä ilmoitettujen tietojen tarkistaminen

Selvityksen kohde antaa laajan henkilöturvallisuusselvityksen pohjaksi henkilötietoilmoituksen, josta ilmenevät tiedot:

- 1) viimeisen kymmenen vuoden aikana harjoitetusta elinkeinotoiminnasta tai osallistumisesta siihen;
- 2) varallisuudesta ja veloista sekä muista taloudellisista sidonnaisuuksista;
- 3) perhe- ja sukulaisuussuhteista;
- 4) ulkomaansidonnaisuuksista.

Sen lisäksi, mitä 25 ja 57 §:ssä säädetään, toimivaltainen viranomais-
nen voi tarkistaa annetut tiedot ja hankkia tätä tarkoitusta varten tietoja:

- 1) Verohallinnon julkisista verotustiedoista;
- 2) yleistä käyttöä varten perustetuista elinkeinotoiminnan harjoittamista tai omaisuutta kuvaavia julkisia tietoja sisältävistä rekistereistä;
- 3) selvityksen kohteen antamalla luvalla luotto- ja rahoituslaitoksista.
- 4) ulkomaansidonnaisuuksien selvittämiseksi sellaisesta maasta tai kansainväliseltä toimielimeltä, josta toimivaltainen viranomais-
nen voi kansainvälisen sopimuksen tai säädöksen mukaisesti saada turvallisuusselvitysmenettelyä varten tietoja.

Mitä edellä 1 momentin ulkomaansidonnaisuuksien ilmoittamisesta samoin kuin 2 momentin 4 kohdassa toimivaltaisen viranomaisen käytettävissä olevista tietolähteistä säädetään, sovelletaan myös silloin, kun selvityksen kohteen ulkomaansidonnaisuuksia selvitetään osana perusmuotoista henkilöturvallisuusselvitystä.

28 a §

*Selvityksen kohteen ilmoitus
muuttuneista ulkomaansidonnaisuuksistaan*

Henkilö, josta laaditun henkilöturvallisuusselvityksen osana on selvitetty hänen ulkomaansidonnaisuuksiaan, on velvollinen ilmoittamaan selvityksen laatineelle viranomaiselle uusista tai muuttuneista ulkomaansidonnaisuuksistaan ilman aiheetonta viivytystä. Ilmoitusvelvollisuutta ei ole, jos henkilöturvallisuusselvitys tai sen perusteella annettu henkilöturvallisuusselvitystodistus ei enää ole voimassa.

28 b §

*Toimivaltaisen viranomaisen ulkomaansidonnaisuuksia
koskeva tiedonantovelvollisuus*

Toimivaltaisen viranomaisen on toimitettava selvityksen kohteen 28 §:n nojalla ulkomaansidonnaisuuksistaan antamat tiedot turvallisuus selvityksen hakijalle.

Toimivaltainen viranomainen voi selvityksen kohteen 28 a §:n mukaisesti ulkomaansidonnaisuuksien muutoksista antaman ilmoituksen johdosta tekemänsä arvioon perusteella kiinnittää henkilöturvallisuus selvityksen hakijana toimineen huomiota seikkoihin, joilla voi olla merkitystä tehtävän riippumattoman ja muutoinkin luotettavan hoitamisen kannalta.

Toimivaltaisen viranomaisen on ennen 2 momentissa tarkoitettujen tietojen ilmoittamista selvitettävä, toimiiko selvityksen kohde edelleen henkilöturvallisuus selvityksen hakijana olleen työnantajan palveluksessa tai hakijan toimeksiannosta suoritettavissa tehtävissä taikka onko hän opiskelijana hakijana toimineessa oppilaitoksessa.

Ilmoitus tehdään 2 momentista riippumatta ministeriölle, joka 48 §:n 5 momentin mukaisesti on merkinnyt turvallisuus selvitysrekisteriin selvityksen kohteen ottamisesta palvelussuhteeseen, jollei palvelussuhdetta ole ilmoitettu päättyneeksi.

6 luku

Turvallisuus selvitysmenettelyn päättymisen ja siitä saatujen tietojen käyttö

42 §

Turvallisuus selvityksen vaikutukset ja sen sisältö

 Henkilöturvallisuus selvitykseen ei saa sisällyttää viranomaisen arviota selvityksen kohteena olevan henkilön nuhteettomuudesta, luotettavuudesta tai sopivuudesta virkaan tai tehtävään. Viranomainen voi kuitenkin kiinnittää hakijan huomiota sellaisiin selvityksen kohteen ulkomaansidonnaisuuksista tekemiinsä havaintoihin, joilla voi olla merkitystä selvityksen perusteena olevan tehtävän riippumattoman ja muutoinkin luotettavan hoitamisen kannalta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

Maanpuolustuskorkeakoulusta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti:

muutetaan Maanpuolustuskorkeakoulusta annetun lain (1121/2008)
16 §:n 3 momentin 3 kohta sekä
lisätään 16 §:n 3 momenttiin uusi 3 a kohta, seuraavasti:

16 §

Upseerin virkaan johtaviin opintoihin otettavalta vaaditaan lisäksi, että henkilö on:

3) terveydentilaltaan puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen tehtävien asianmukaisen hoitamisen kannalta sopiva;

3 a) Puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen tehtävissä edellytettävällä tavalla nuhteeton ja luotettava ja että hänellä ei ole sellaisia sidonnaisuuksia, jotka vaarantavat tehtävien asianmukaista ja riippumatonta hoitamista;

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 .

4.

Laki

rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti:

muutetaan rajavartiolaitoksesta annetun lain (577/2005) 26 §:n 1 momentin 3 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1229/2013 sekä *lisätään* lain 26 §:ään uusi 3 a kohta, seuraavasti:

26 §

Rajavartijan peruskurssille valitseminen

Raja- ja merivartiokoulu valitsee opiskelijat rajavartijan peruskurssille. Peruskurssille voidaan hyväksyä valintakokeen läpäissyt henkilö, joka on:

3) terveydentilaltaan rajavartiolaitoksen tehtävien asianmukaisen hoitamisen kannalta sopiva;

3 a) rajavartiolaitoksen tehtävissä edellytettävällä tavalla nuhteeton ja luotettava ja että hänellä ei ole sellaisia sidonnaisuuksia, jotka vaarantavat tehtävien asianmukaista ja riippumatonta hoitamista;

Tämä laki tulee voimaan kuuta 20 .

5.

Laki

Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti:

muutetaan Poliisiammattikorkeakoulusta annetun (1164/2013) 24 §:n 1 momentin 3 kohta ja 2 momentti, seuraavasti:

24 §

Poliisimieheksi koulutettaville asetettavat lisävaatimukset

Jos ammattikorkeakoulututkinto tai ylempi ammattikorkeakoulututkinto tuottaa kelpoisuuden toimia poliisilaissa (872/2011) tarkoitettuna poliisimiehenä, voidaan opiskelijaksi ottaa henkilö, joka tämän lain 22 tai 23 §:ssä säädetyn kelpoisuuden lisäksi on:

3) poliisin tehtävissä edellytettävällä tavalla nuhteeton ja luotettava ja että hänellä ei ole sellaisia sidonnaisuuksia, jotka vaarantavat tehtävien asianmukaista ja riippumattonta hoitamista;

Opiskelijaksi otettavalta edellytettävästä terveydentilasta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Helsingissä päivänä kuuta 20

Pääministeri

Kunta- ja uudistusministeri